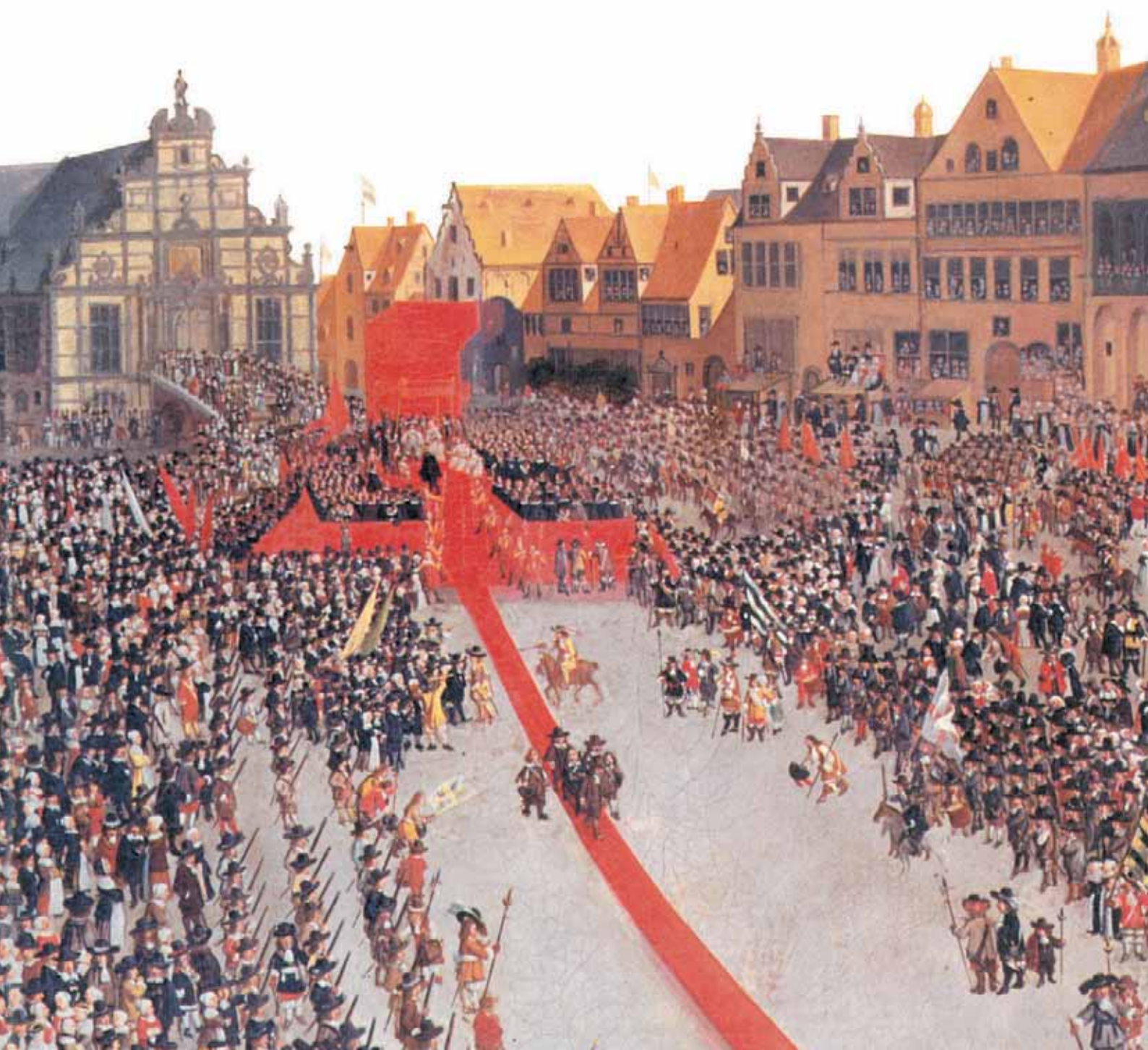


INFO





Intern Revisor

Saxo Bank er i gang med at etablere en intern revisionsafdeling og søger i denne forbindelse revisorer med gå-på-mod.

Bidrag med forbedring af effektiviteten

Intern revisions opgave er at vurdere, om bankens forretningsgange og interne kontroller inden for alle bankens forretningsområder er tilstrækkelige. Intern revision bidrager med at forbedre effektiviteten af risk management, kontrol og governance processerne i banken. Intern revision rapporterer til bestyrelsen og er underlagt revisionsbekendtgørelsens bestemmelser.

Jobbeskrivelse:

Du vil blive en del af den interne revisionsafdeling, som blandt andet er ansvarlig for at:

- fastlægge revisionsmetodikken for den nyetablerede interne revisionsafdeling
- planlægge revisionen baseret på en væsentligheds- og risikoanalyse og i overensstemmelse med lovgivningen
- tage del i revisionsaktiviteterne
- rapportere resultaterne af revisionen
- rådgive i forbindelse med interne kontroller
- være sparringspartner vedrørende implementering af ændringer i lovgivningen
- deltage på sidelinien ved implementeringen af nye aktiviteter, nye reguleringer etc.
- forbedre og opdatere revisionsmetoderne.

Du vil blive en del af et team bestående af 3-4 personer og vil selv have stor indflydelse på, hvilke opgaver du skal varetage.

Erfaring som revisor

I Saxo Bank tilstræber vi at være de bedste inden for branchen, hvilket afspejler sig i de store krav og forventninger, vi stiller til vores medarbejdere.

Vi forventer, at du er analytisk og struktureret. Du har en proaktiv indstilling og er engageret i det, du beskæftiger dig med. Du har minimum 3 års erfaring fra eksternt revisionsfirma eller erfaring fra arbejde i en intern revisionsafdeling (erfaring inden for investeringsbranchen foretrækkes). Du har en relevant uddannelse i revision (f.eks. HD-R eller Cand. Merc. Aud.) og besidder en CIA certificering eller er interesseret i at erhverve dig denne. Du er i stand til at arbejde selvstændigt såvel som i teams - derudover taler du flydende engelsk.

Saxo Bank tilbyder

...en attraktiv løn og personalegoder samt engagement i din personlige og professionelle udvikling. Har denne annonce vakt din interesse, og ønsker du at tage del i bankens ekspansion og succes, bedes du venligst sende os din ansøgning samt dit CV på dansk eller engelsk til følgende adresse: cv@saxobank.com ref. "Intern Revisor 11/05_info". For yderligere information henvises du til vores hjemmeside www.saxobank.com eller kontakt Birgitte Svenningsen på 3977 4130 eller Henrik Klæbel på 3977 4196.

Øvrige ledige stillinger

I kraft af vores kontinuerlige ekspansion søger vi også talentfulde og motiverede medarbejdere til Bankens øvrige forretningsområder såsom inden for vores Business Control og Back Office afdelinger. For mere information vedrørende disse stillinger henvises til hjemmesiden www.saxobank.com.

Saxo Bank is a global investment bank specialized in online trading and investing. Combining custom engineered technology with expertise in capital markets, Saxo serves clients in more than 120 countries and has a membership of more than 525,000 at www.saxobank.com. The bank's trading platform, SaxoTrader, offers a multi-product trading and information platform for FX, CFDs, Managed Funds, Futures Contracts, Stocks and Options. Consistent with our belief that a well-informed investor is a better investor, we offer live, streaming pricing, flexible charts and charting information, economic updates and multiple sources of technical and quantitative data free of charge through our website. Since 2001, the bank's technology has been available to other financial institutions through partnerships in the area of client and dealer technology, trade execution, back office administration and risk management. This white label partnership strategy constitutes a significant portion of the firm's business model, as it is both scalable and efficient.

INFOs redaktion:

Ansvarshavende redaktør:
Chief Internal Auditor Ane Marie Christensen
 ☎ 33 33 10 75
 E-mail: ane.marie.christensen@nordea.com
 Nordea

Øvrig redaktion:

Senior Manager Vibeke Aggerholm
 ☎ 35 87 26 68
 E-mail: vibeke.aggerholm@dk.ey.com
 Ernst & Young

Revisor Bente Hallberg
 ☎ 33 75 64 08
 E-mail: beh@post.dk
 Post Danmark

Revisor Brian Hansen
 ☎ 33 63 66 03
 E-mail: brh@nationalbanken.dk
 Danmarks Nationalbank

Revisor Henning Jørgensen
 ☎ 44 20 30 82
 E-mail: henning.joergensen@tryg.dk
 TrygVesta

Revisor Louise Claudi Nørregaard
 ☎ 33 41 82 24
 E-mail: lono02@handelsbanken.dk
 Handelsbanken

Revisor Henning Funck Nielsen
 ☎ 77 33 14 66
 E-mail: hfn@sampension.dk
 SAMPENSION

Revisor Birgitte R. Svenningsen
 ☎ 39 77 41 30
 E-mail: bsv@saxobank.com
 Saxo Bank

Revisor Pui Fong Yau
 ☎ 32 66 20 74
 E-mail: pui.fong.yau@danisco.com
 Danisco

Foreningens og redaktionens adresse:

Post Danmark
 Intern Revision
 Foreningen af Interne Revisorer (IIA)
 Tietgensgade 37
 1566 København V

Synspunkter, der kommer til udtryk i medlemsbladet, behøver ikke nødvendigvis at svare til bestyrelsens opfattelse eller være udtryk for foreningens officielle standpunkt.

Indhold:

Leder	2
Nyt fra bestyrelsen.....	2
Aktivitetskalender	3
Kursuskalender	3
Medlemsmøder i IIA	4
Information fra IIA i Orlando.....	5
Artikler	
EU's 8. direktiv – Hvad vil det betyde for danske selskaber og revisorer?.....	5
“Internrevision och internrevision”	7
Revisors rolle med kontrol af spekulationsreglerne.....	10
Nye regnskabsregler for danske forsikringsvirksomheder – Del 2	14
IT revision i nye klæder baseret på revisionsstandard 315 og 330.....	19
Revisionsstandard - RS 3411	24
Positive erfaringer med implementering af SOX set fra et ledelsesperspektiv	27
Sarbanes Oxley – fra compliance til værdiskabelse.....	30
Audit Universe	32
Nye medlemmer	37
”Bagsmækken”	38
Indeks over artikler m.v., der er bragt i INFO, nr. 29-31/2005.....	40



Leder**v/ Søren Kongsbo****Nedtællingen er i fuld gang.**

Som det er bekendt introducerede IIA en ny definition af intern revision med virkning fra den 1. januar 2002. Det siger sig selv, at vi som medlemmer af IIA skal forholde os til denne definition samt de standarder, der knytter sig hertil. I denne forbindelse vil jeg fremhæve standarderne om kvalitetsstyring, dvs. 1300 - 1340.

Jeg vil særligt henlede opmærksomheden på standard 1310, der foreskriver, at den interne revisions kvalitetssikringsproces også skal indbefatte ekstern kvalitetsvurdering, og standard 1312, som bestemmer, at den eksterne kvalitetskontrol skal gennemføres mindst en gang hvert 5. år.

Dette betyder, at for de interne revisionsafdelinger, hvor der endnu ikke er blevet gennemført en ekstern kvalitetskontrol, skal denne være gennemført senest inden udgangen af 2006. Men inden da skal der naturligvis være gennemført et omfattende arbejde med intern kvalitetskontrol. Et spørgsmål, der i denne forbindelse naturligt rejser sig, er, hvorledes gennemføres denne eksterne kvalitetskontrol.

Det er her vigtigt at gøre sig klart, at den eksterne kvalitetskontrol i mere end én henseende er forskellig fra den kvalitetskontrol, der traditionelt foretages af den eksterne revision qua et samarbejde om revisionen af virksomhedens årsrapport.

Kvalitetssikringsprocessen i den interne revision skal først og fremmest sikre, at den interne revisions aktiviteter udføres i overensstemmelse med IIA's standarder og foreningens "Code of Ethics". Og disse standarder har blandt andet som formål at understøtte, at man lever op til definitionen af intern revision, herunder, at intern revisions arbejde skaber værdi i virksomheden og medvirker til forbedring af virksomhedens forretningsprocesser.

Kriterierne for den eksterne vurdering af den interne revisions arbejde er således IIA standarderne, men altså også foreningens definition af begrebet intern revision. Dette stiller naturligvis krav til dokumentationen af intern revisions "nytteværdi", og resultatet af en ekstern vurdering vil således kunne være til stor nytte for revisionschefen i den pågældende afdeling ved at skabe et grundlag for forbedringer.

For at kunne komme i betragtning som kvalificeret til at foretage ekstern kvalitetskontrol, skal en række specifikke krav til såvel uddannelse som erfaring indenfor intern revision være opfyldt. CIA eller beskikkelse som statsautoriseret revisor opfylder eksempelvis uddannelseskravet, og erfaringen indenfor intern revision bør være mindst 3 år på ledelsesniveau.

Hvem der i praksis skal foretage den eksterne kvalitetskontrol ligger ikke fast på nuværende tidspunkt, men en særdeles nærliggende mulighed vil være at opbygge en foreningsbaseret kvalitetskontrol i lighed med det, der kendes fra andre revisororganisationer.

Det er imidlertid vigtigt for vores profession, at vi som medlemmer af IIA lever op til de standarder og kvalitetskrav, foreningen fastsætter, og jeg håber derfor, at den eksterne kvalitetskontrol vil bidrage yderligere hertil.

Alt godt for de kommende aktiviteter samt en god jul og et godt nytår.

**Nyt fra bestyrelsen****v/ Ane Marie Christensen**

Bestyrelsen har haft rigtig mange aktiviteter i den forløbne periode. Herunder er der etableret et hjemmesideudvalg, som er kommet godt i gang og fremover vil koordinere aktiviteter med redaktionen her i INFO. Der har været velbesøgte kurser og månedsmøder. Det finansielle udvalg har haft møde, og Søren Kongsbo har deltaget i ECIIA møde på Cypern.

Som tidligere kommunikeret til nogle af jer har Finanstilsynet nedsat et udvalg, der skal se på visse aspekter af intern revisions arbejde i et internationalt perspektiv. Jens Peter Thomassen, Danske Bank og undertegnede repræsenterer IIA i udvalget.

Udvalget skal undersøge, hvorvidt den danske model for intern revision følger de internationale tendenser

på området. Dette skal undersøges ved at sammenligne det arbejde, der typisk foregår i en intern revisionsafdeling i den finansielle sektor i Danmark, med det arbejde, der typisk udføres i den finansielle sektor i Europa. Intern revisions påtegning på årsrapporten og konkrete krav til oplysninger og erklæringer i revisionsprotokollatet ligger udenfor udvalgets kommissorium.

Der er også repræsentanter i udvalget fra FSR, Finansrådet, Realkreditrådet, Forsikring & Pension og Dansk Aktionærforening. Udvalgets arbejde afsluttes med en rapport senest 1. april 2006.

Udvalget er blevet enig om, at det vil være hensigtsmæssigt at få et indtryk af, hvad danske interne revisorer anvender deres tid på. Vi har til det formål sammensat et spørgeskema, som vi vil sende ud til jer, der er revisionschefer i den finansielle sektor.

Med henblik på at gøre informationen til udvalget anonym har Finanstilsynet bedt os som forening om at varetage denne undersøgelse. Det vil sige, at I bedes svare tilbage her til foreningen.

Vi vil også forestå en udsendelse af spørgeskemaer til vores søsterorganisationer i en række udvalgte europæiske lande og USA.

Vi håber, at I, der modtager et spørgeskema, vil tage jer tid til at udfylde det. Det bliver interessant at se, hvad resultat, der kommer ud af den øvelse!



Aktivitetskalender

I den kommende periode er der planlagt medlemsmøder følgende dage:

22. februar 2006
19. april 2006
10. maj 2006
13. september 2006
25. oktober 2006
22. november 2006

Emnerne for medlemsmøderne er endnu ikke helt fastlagt, men der vil blive fokuseret på aktuelle emner, som er relevante for enhver intern revisor.

IIA Årskonference 2006

Årskonferencen afholdes i perioden 7. - 9. juni på Hotel Comwell Borupgaard, Snekkersten.

Sæt allerede nu kryds i din kalender.

Emnerne for medlemsmøderne vil blive offentliggjort på foreningens hjemmeside www.iaa.dk så snart, at de er fastlagt.

Foreningen sender indbydelser ud til medlemsmøderne ca. 2 - 3 uger før møderne afholdes.

Tilmelding til medlemsmøder skal foretages via foreningens hjemmeside www.iaa.dk under rubrikken "Uddannelse". Tilmeldingsfristen er angivet på hjemmesiden og vil typisk være ca. en uge før afholdelse af medlemsmødet.

Kursuskalender

Eksamen

CIA, CCAP, CCSA og CFSA eksamen gennemføres i maj og november måned hvert år. Eksamen foregår i Danmark og er på engelsk. Tilmelding til eksamen skal foretages til IIA i USA.

De næstkommende eksamener afholdes på følgende datoer:

	Eksamensdato	Tilmeldingsfrist
CIA		
Foråret 2006		
<i>Part I & II</i>	17. maj 2006	31. marts 2006
<i>Part III & IV</i>	18. maj 2006	31. marts 2006
Efteråret 2006		
<i>Part I & II</i>	15. november 2006	30. september 2006
<i>Part III & IV</i>	16. november 2006	30. september 2006
CGAP		
Foråret 2006	18. maj 2006	31. marts 2006
Efteråret 2006	16. november 2006	30. september 2006

	Eksamensdato	Tilmeldingsfrist
CCSA		
Foråret 2006	18. maj 2006	31. marts 2006
Efteråret 2006	16. november 2006	30. september 2006
CFSA		
Foråret 2006	18. maj 2006	31. marts 2006
Efteråret 2006	16. november 2006	30. september 2006

Det anbefales, at tilmeldingen til eksamen foretages mindst 14 dage før den endelige tilmeldingsfrist, da tilmeldingen som tidligere nævnt skal foretages til IIA i USA.



Medlemsmøder i IIA

Medlemsmøde den 13. oktober 2005

Til medlemsmødet den 13. oktober 2005 havde foreningen engageret to foredragsholdere til at fortælle om revisionsstandarder.

Indlægget om RS 315 omhandlede forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation. Indlægget blev holdt af statsautoriseret revisor Jan Bo Hansen Deloitte, der tog udgangspunkt i den praktiske anvendelse.

Senior manager Steen Jensen, Danske Bank gennemgik RS 240, der omhandler besvigelser. Steen Jensen tog udgangspunkt i RS 240s anvendelse i Danske Bank.

Revisionsstandarder er et meget aktuelt emne, hvilket fremgik af den store tilslutning til mødet. Der var tilmeldt 60 personer.



Jan Bo Hansen, Deloitte



Steen Jensen, Danske Bank



Medlemsmøde den 24. november 2005

Årets sidste medlemsmøde blev afholdt i Dansk Design Centers lokaler med en pragtfuld udsigt ud over det juledekorerede Tivoli.

Foreningen havde inviteret statsautoriseret revisor Jens Christian Klibo, PwC og intern revisor Povl Christensen, TDC til at holde et foredrag om erfaringer med og konsekvensen af implementeringen af Sarbanes Oxley. Det var et meget interessant og yderst aktuelt emne, hvilket bevirkede stor spørgelyst fra salen blandt de 43 deltagere i medlemsmødet.



Povl Christensen, TDC og Jens Christian Klibo, PwC

Information fra IIA i Orlando

The IIA's 2006 General Audit Management Conference

**In Indian Wells (Palm Springs), California, USA
March 20-22, 2006**

Chief audit executives, audit committee and board members, and financial and executive management should start making plans to attend **The IIA's 2006 General Audit Management Conference**. Network with your peers as you are inspired by a top-notch lineup of presenters addressing compliance, governance, critical issues, and much more.



The Institute of Internal Auditors - Houston 2006, Internal Conference

A CONFERENCE OF INFINITE POSSIBILITIES

**In Houston, Texas USA
June 18 – 21, 2006**

Register now for what has historically been one of the internal audit profession's most popular events – the 2006 International Conference. Approximately 2,000 attendees will gather for The IIA's largest annual worldwide professional development opportunity. This will be a conference of infinite possibilities.



Yderligere information kan ses på IIA's hjemmeside:
www.theiia.org



EU's 8. direktiv – Hvad vil det betyde for danske selskaber og revisorer?

Af statsautoriseret revisor Jørgen Valther Hansen, Ernst & Young, medlem af den europæiske revisorforening FEE's committee on company law and corporate governance



Indledning

EU's 8. direktiv blev endeligt vedtaget af ministerrådet i oktober og implementeringen i national lovgivning kan påbegyndes med en frist på 2 år. Det nye direktivs betydning for dansk lovgivning vil næppe i sig selv blive væsentlig, eftersom langt hovedparten af direktivets bestemmelser blev implementeret ved ændringen af revisorlovgivningen i efteråret 2003. Dette gælder indførelse af offentlig registrering af revisorer og revisionsfirmaer, etablering af Revisortilsynet og dets opgave med indførelse af uafhængig, obligatorisk kvalitetskontrol, ændring af uafhængighedsregler til at følge IFAC's trusselsbaserede principper, skærpelse af kravene for særligt betydningsfulde virksomheder ("public interest entities") samt ikke mindst indførelse af IFAC's revisionsstandarder.

Indførelse af 8. direktiv vil dog sætte fokus på en række internationale strømninger og vil - afhængig af den konkrete indarbejdelse i dansk lovgivning – påvirke revisoreernes hverdag og fremtidige vilkår. Den konkrete lovproces kan måske også – selvom revisorlovgivningen fra 2003 stadig er ny – føre til justeringer på baggrund af såvel danske som udenlandske erfaringer. Hovedtemaerne for de væsentlige forestående ændringer vil være indførelse af revisionskomitéfunktionen for særligt betydningsfulde virksomheder, interne kontroller, indførelse af etiske regler, uafhængighed, public oversight samt krav om tvungen efteruddannelse.

Revisionskomitéfunktion

8. direktiv kræver indførelse af revisionskomitéer i særligt betydningsfulde virksomheder (public interest entities). Dette emne må antages at have særlig relevans for interne revisorer, idet sådanne funktioner primært forefindes i finansielle og børsnoterede selskaber. En revisionskomité er et bestyrelsesudvalg, typisk bestående af 3 medlemmer, som er uafhængige (dvs. Non-executive). I det danske system vil dens opgave være at forberede bestyrelsens behandling af regnskabs-, revisions- og kontrolmæssige forhold. Direktivet kræver, at mindst ét medlem af revisionskomitéen skal være kompetent i regnskabsvæsen og/eller revision. Kravet er ikke specificeret yderligere, men går man til USA, blev kravene til finansiel ekspertice "opgraderet" i forbindelse med Sarbanes-Oxley loven fra kompetence til ekspertice (financial expert), og for at opfylde kravet skal man i en ikke fjern fortid have deltaget i udarbejdelse eller revision af regnskaber for tilsvarende børsnoterede selskaber. Således som direktivets endelige formulering er blevet, vil danske selskaber kunne lade den samlede bestyrelse udføre revisionskomitéens arbejde, såfremt den opfylder kravene til uafhængighed og kompetence. Det giver derfor god mening at tale om "revisionskomitéfunktionen", hvor det væsentlige snarere er det, der skal udføres frem for, i hvilket organisatorisk regi det udføres. Ifølge direktivet er revisionskomitéfunktionens opgaver blandt andet at

- overvåge den regnskabsmæssige rapporteringsproces;
- overvåge kvaliteten af selskabets interne kontrol, interne revision (hvor relevant), og risikostyringssystemer;
- overvåge den lovpligtige revision af års- og koncernregnskabet;
- forholde sig til samt overvåge uafhængigheden af den valgte revisor og revisionsfirma, herunder i særdeleshed levering af ekstraydelser til selskabet

Revisionskomitébegrebet er allerede ved at være et kendt begreb blandt de større børsnoterede selskaber og en håndfuld danske selskaber, der er noteret på amerikanske børser, har allerede måttet etablere en revisionskomité. Fondsbørsens reviderede anbefalinger om god selskabsledelse (Nørby II) fra 15. august 2005 introducerer ligeledes revisionskomitéer i dansk selskabsledelse, og også her må det derfor forventes, at 8. direktiv isoleret set ikke er den drivende kraft i forandringen.

Interne kontroller

I forløbet omkring tilblivelsen af 8. direktiv har der været vedvarende forlydender om, at det ville føre til en europæisk pendant til Sarbanes-Oxley section 404 om kvaliteten af interne kontroller. Dette vil ikke være tilfældet i form af en egentlig bestemmelse om et erklæringskrav. Derimod er der for særligt betydningsfulde virksomheder et krav om, at revisor rapporterer til revisionskomitéen om væsentlige observationer fra udførelsen af den lovpligtige revision, herunder i særdeles væsentlige svagheder i de interne kontroller af betydning for den regnskabsmæssige rapportering. Dette forhold kan næppe forekomme specielt overraskende for danske revisorer. Dette skal dog ikke tages som udtryk for, at fokus på de interne kontroller ikke vil være stigende i den kommende tid. Dels vil afsmitningen fra de amerikanske regler skabe forventninger hos regnskabsbrugere og bestyrelsesmedlemmer om, at interne kontroller gøres til genstand for gennemgang og drøftelse, og dels er det – som nævnt ovenfor – et eksplicit element i revisionskomitéfunktionens opgaver. Endelig ligger der et forslag til ændring af EU's 4. og 7. direktiv, som indeholder et forslag til indførelse af en "corporate governance statement", som blandt andet skal indeholde en beskrivelse af selskabets interne kontroller og risk management systemer.

Sandsynligheden for en egentlig SOX 404 pendant i EU er ikke blevet større efter, at UK har gennemført en revurdering af deres Turnbull anbefalinger om rapportering af interne kontroller, idet man efter omfattende konsultationer med regnskabsbrugere har vurderet, at indførelse af erklæringer om kvalitet af kontroller i f.m. regnskabsrapportering ikke vil have væsentlige værdi i sig selv, og at man derfor vil holde fast i en åben rapportering om bestyrelsens proces for gennemgang af interne kontroller samt beskrivelse af systemet. Samtidig er der indført nye krav til ledelsesberetningen for engelske selskaber, som øger kravene til beskrivelse til selskabets væsentlige risici samt håndteringen heraf.

Øvrige forhold

8. direktiv foreskriver, at alle revisorer skal være omfattet af et sæt etiske regler, der omfatter integritet, objektivitet, kompetence og omhu. FSR's oversættelse og "fordanskning" vil givetvis kunne tjene til overholdelse af dette krav. Kravene til revisors uafhængighed fylder en del i 8. direktiv, og som nævnt har ændringen af revisorlovgivningen i 2003 taget højde for en god del heraf, f.eks. rotationskravet, hvor perioden fastholdes til 7 år med 2 års "cooling off". Der vil dog være enkelte nyskabelser såsom kravet om en transparency report

fra revisionsfirmaer, der reviderer særligt betydningsfulde virksomheder. Heri skal beskrives revisionsfirmaets politikker, procedurer, kvalitetskontroller mv. Endvidere skal revisionsfirmaet årligt erklære sin uafhængighed over for revisionskomitéen, ligesom revisionsfirmaet skal beskrive arten og omfanget af alle ikke-revisionsydelser, som er leveret til særligt betydningsfulde revisionskunder gennem året samt drøfte trusler mod uafhængigheden med revisionskomitéen.

Public oversight blev strammet op i forbindelse med indførelse af Revisortilsynet i lovændringen i 2003. Betragter man udviklingen i landene omkring os, samt Revisortilsynets fokus det første år, er der ved at tegne sig et billede af, at Revisortilsynet i Danmark har taget fat i revisionskvalitet fra "bunden", dvs. fokuseret på de små revisionsfirmaer, mens andre lande primært har fokuseret på revisionen af børsnoterede selskaber, der var den egentlige årsag til opstramningen, blandt andet for at imødegå kravene fra PCAOB i USA. 8. direktiv indeholder i sig selv intet nyt herom, men det skal blive interessant at se, hvorledes Revisortilsynets videre linie vil blive.

Et yderligere konkret punkt af generel interesse er kravet om tvungen efteruddannelse. Dette er et område, som hidtil ikke har været omfattet af regulering i Danmark, bortset fra at FSR har igangværende aktiviteter om formulering af krav som en udmøntning af IFAC's standarder.



“Internrevision och internrevision”

Nedenstående artikel blev bragt i tidskriftet "intern revision" i juni 2005. Dette tidsskrift udgives af vores søsterforening i Sverige, IRF. Det er et medlem af redaktionen Inga Astorsdotter, der har skrevet artiklen. Inga Astorsdotter er revisionschef på Uppsala Universitet, og hun har i artiklen interviewet Hans Dalborg, der blandt mange hverv bestrider posten som bestyrelsesformand i både Nordea og Uppsala Universitet. To vidt forskellige organisationer og dermed også to organisationer med vidt forskellig behov for intern revision.

Vi har fundet det interessant at gengive Hans Dalborgs synspunkter. Indlægget skal endvidere ses som et bidrag til den tradition INFO har haft de senere år med at bringe betragtninger fra vores kunder i den øverste topledelse. Artiklen er på svensk, hvilket vi håber ikke giver anledning til forståelsesproblemer.

Hans Dalborg har en Ph.D. i Økonomi. Hans Dalborg var før han blev bestyrelsesformand i Nordea, ordførende direktør i Nordea.

- - - - -

Af intern revisor Inga Astorsdotter, Uppsala Universitet





Nordea kan inte fungera utan internrevision. Uppsala universitets internrevision måste vara större och ha mer auktoritet om den ska vara ett effektivt verktyg för styrelsen. Detta enligt Hans Dalborg, styrelseordförande i bl.a. Nordea och Uppsala universitet i en intervju om internrevisionen, banken och universitetet.

Internrevision arbetar efter samma etiska kod och samma normer oavsett om organisationen är en myndighet eller ett företag, en bank eller en

tillverkningsindustri. Men när kollegor träffas vid IRF:s olika arrangemang förvånas man ofta över hur olika arbetsvillkoren är.

Skillnaden beror t.ex. på vilken typ av verksamhet som bedrivs och vilka krav som ställs på både verksamheten och internrevisionen, via t.ex. förordningar. Olikheterna beror givetvis också på internrevisionens ställning i organisationen och dess relation till styrelse, revisions-kommitté och VD, GD eller motsvarande.

En tydlig skillnad är antalet internrevisorer inom olika organisationer. Självt är jag internrevisor vid Uppsala universitet och försöker arbeta enligt god internrevisorssed, tillsammans med min ende arbetskamrat, kollega och tillika chef Thomas Davidsson. Att jobba ensam eller med ett fåtal kollegor är vanligt, särskilt inom offentlig sektor.

		
Antal anställda 2004	28 929	5 214
Omsättning 2004 (mnkr)	51 480	4 015
Balansomslutning 2004 (mnkr)	2 484 000	2 120
Antal internrevisorer	100	2
Internrevision sedan?	50 år minst	10 år
Krav på internrevision?	Ja, via finansinspektionen	Ja, via förordning
Kultur?	Effektivitet och ordning	Kreativitet och nyskapande

Skillnad banken och universitet

Skillnaden mellan internrevision och internrevision blev ännu tydligare för mig när Hans Dalborg utsågs till universitetets styrelseordförande. Hans Dalborg var under många år VD för Nordbanken och Nordea. Idag är han styrelseordförande för Nordea. Därigenom har han givetvis en gedigen erfarenhet av

internrevision, inte bara i Sverige utan även i Norge, Danmark och Finland. Inom koncernen finns sammantaget hisnande omkring hundra (100!) internrevisorer.

Riskbilden är givetvis en förklaring. Sannolikheten att ett universitet råkar ut för de risker som en bank kan göra är låg t.ex. när det gäller valutahandel eller krediter.

Men ändå, hundra mot två. Vilken möjlighet till specialisering, till arbete med uppföljning och kvalitetsförbättringar. För att inte tala om vilken tid man kan avsätta på riskanalyser. Tanken svindlar!

Även om jag personligen tror att universitetets verksamhet är mycket intressantare och mer varierat än en bank, är det nära till hands att som internrevisor känna sig ganska amatörmässig vid en jämförelse. Men trots en spontan vilja att gömma sig så tar nyfikenheten överhand. Hans Dalborg blir därför oemotståndlig som val av intervjuobjekt när jag nu blivit medlem i redaktionskommittén.

Det finns likheter i arbetsvillkoren för internrevisorer inom statliga myndigheter och finanssektorn. En likhet är förordningskravet på internrevision.

Vid Uppsala universitet, liksom de flesta andra myndigheter med internrevision, skapades funktionen för ca 10 år sedan i och med en förordning om internrevision i statliga myndigheter.

Kravet på internrevision inom finanssektorn sträcker sig minst 50 år tillbaka. Hans Dalborg berättar att oavsett kravet på Nordea att ha internrevision - reglerna varierar något i de olika nordiska länderna - så vill banken ha internrevision av ren självbevaringsdrift.

Ordning och reda på Nordea

”När jag kom till dåvarande Nordbanken, mitt i finanskrisen, var det väldigt viktigt att stärka internrevisionens roll. Det viktigaste var att se till att internrevisionen säkerställde att det fanns en intern kontroll som fungerade i den löpande verksamheten. I den meningen kan man säga att en av internrevisionens viktigaste uppgifter är att se till att den löpande rörelsen har sina egna kontrollmekanismer. Detta gäller inom ekonomiafdelningen, men även på operationella avdelningar.”

Genom att använda internrevisionsrapporterna som ett styrinstrument medverkade Hans Dalborg till att höja statusen på arbetet att ha god ordning inom Nordban-

ken. När en kontorschef eller enhetschef skulle bedömas var det noga att ta fram huruvida vederbörande hade några anmärkningar i internrevisionen eller om han eller hon hade goda omdömen i dessa sammanhang.

”Vi hade rankinglistor på olika enheter. Det här gjorde att det blev populärt att ha god ordning. Och det medverkade naturligtvis till att ändra på kulturen i en mera ordningsorienterad riktning.”

Hans Dalborgs syn på internrevision har inte förändrats sedan han blev styrelseordförande, möjligen förstärkts.

”Jag har en månatlig kontakt med chefen för internrevisionen där han berättar för mig om sina iakttagelser. Själva behandlingen sker dock i revisionskommittén där jag inte ingår. Men jag är väl informerad om vilka frågeställningar som är av betydelse.”

Tidigare var internrevisionen mer involverad i revisionen av bokslut, alltså i bokslutsarbetet och den finansiella rapporteringen. Den tidigare väldigt intensiva revisionen av enskilda kontor sker numera stickprovsmässigt. Fokus har flyttats mot områden som kan åstadkomma skada på ett annat sätt än ett enskilt kontor.

”Riskbilden är ständigt under luppen, som t.ex. marknadsrisk, kreditrisk och inte minst operativa risker. Nordeas riskanalysverksamhet är omfattande och det är internrevisionens uppgift att se till att vi har väl fungerande instrument för att följa dessa risker.”

Finansinspektionens roll

Nordea försöker homogenisera internrevisionen i de fyra nordiska länder, men det har varit stora skillnader. Denna skillnad beror inte bara på de enskilda bankerna utan även på vilket sätt de olika finansinspektionerna valt att arbeta med internrevision.

En skillnad mellan myndigheter och finanssektorn är finansinspektionens roll.

Samtliga internrevisionsrapporter vid Nordea är i princip tillgängliga för finansinspektionen. En internrevisionsrapport som visar på ett allvarligt fel kan gå raka vägen från internrevisionen till finansinspektionen. Internrevisionen på Nordea har alltså en mycket självständig ställning.

”Det är inte roligt om det skulle ske men finansinspektionen har alltid rätt att vara informerad. Därför behöver rapporten inte nödvändigtvis gå via styrelsen eller revisionskommittén och dessa kan inte heller hindra att en rapport lämnas till finansinspektionen.”



Hans Dalborgs syn på förutsättningar för effektiv internrevision.

Internrevisionen måste

- Verka i en kultur som drar nytta av internrevisionen.
- Ha hög status inom organisationen och kunna agera oberoende av ledningen.
- Fokusera på de stora relevanta frågorna och inte söka under lampan.
- Följa upp varje rapport

Nyttan med internrevision

Angående nyttan av internrevision ser Hans Dalborg en klar skillnad mellan banken och universitetet.

”Det är svårt att föreställa sig Nordea utan internrevisionen. Men även nyttan av universitetets internrevision är avsevärt större än kostnaden.”

Att Hans Dalborg anser att internrevisionen är ett effektivt verktyg för Nordeas styrelse är utom allt tvivel. Där är skillnaden med universitet tydlig. Universitetets internrevision är inte ett effektivt verktyg i samma utsträckning som bankens.

”För att vara effektivt måste internrevisionen ha tillräcklig auktoritet och tillräcklig storlek för att betraktas som en naturlig del av verksamheten”, säger Hans Dalborg.

”Men den ska inte vara så stor att den betraktas som byråkratisk och kostsam. Det vore att kasta pengar i sjön. Ett universitet har naturligtvis inte samma finansi-

ella risker som en bank, men däremot operationella risker.”

Internrevision utan förordning

I Norge avskaffades för några år sedan kravet på internrevisionen vid bl.a. universiteten och det ledde till att internrevisionsenheter lades ner. På vissa håll finns den dock kvar eftersom myndigheten ser nyttan med verksamheten.

Ett lagstöd är förvisso en trygghet för internrevisionen, men samtidigt kan man förmoda att internrevisionens position och inflytande stärks om styrelsen väljer att ha internrevisionen för dess egen skull.

Hans Dalborg förmodar att universitetet skulle behålla internrevisionen om man inte var tvungen att ha det.

”Internrevisionen måste vara känd, accepterad, inarbetad och dessutom demonstrera goda resultat. Jag vet inte hur ni uppfattas idag. Som någon sorts poliser?”

Det hör inte till vanligheten, men jag måste medge att visst har det hänt. Begreppet STASI har också passerat.

”Fullständigt befängt!” säger Hans Dalborg.
”Ett sånt synsätt skulle inte ha någon plats i en bank, åtminstone inte här. Aldrig. Mellanchefer och högre chefer måste ta till sig att revisionskontroll är till för att skydda dem från att det ska bli ännu värre. Cheferna har ju ett ansvar för att styra verksamheten och har man då ett informationsunderlag av betydelse så är det obegåvat att tacka nej till det.”

Det är uppenbart internrevisorernas situation i universitetsvärlden och bankvärlden skiljer sig åt inte bara när det gäller arbetsvillkor utan i högsta grad de olika kulturer vi verkar i.

Ska man kallas för något med koppling till polisväsendet så känns CIA, som alla internrevisorer vet, betydligt bättre än andra öknamn även om man ännu inte är certifierad. Så vi jobbar på det. Liksom på att ständigt bli bättre, effektivare och mer respekterade.



Revisors rolle med kontrol af spekulationsreglerne

Af statsautoriseret revisor Erik Stener Jørgensen, Grand Thornton



Ændringer af spekulationsreglerne

Ved gennemførelsen af Lov om finansiel virksomhed (FiL) pr. 1. januar 2004 blev de regler om spekulationsforretninger, der tidligere fremgik af Lov om finansiel virksomhed af 7. juni 2001 og af Bekendtgørelsen om spekulationsforretninger af 7. december 2001 i vidt omfang fortsat. Ændringerne i forbindelse med den nye lov skal ikke gennemgås i detaljer. Som udgangspunkt må det dog vurderes, at færre dispositioner blev omfattet af reglerne, og at færre personer blev omfattet af disse.

Til gengæld ændredes kontrollen med regleres overholdelse gennemgribende via den ændring, der skete af FiL pr. 1. juli 2004. Tidligere indberettedes de af bekendtgørelsen omfattede dispositioner årligt, hvorefter den eksterne revisor gennemgik disse, oftest i samarbejde med intern revision. Ekstern revision afgav herefter i protokollatet til årsrapporten i h.t. Revisionsbekendtgørelsens § 4, stk. 4 og den dagældende Lov om finansiel virksomhed § 19 - 21 erklæring om retningslinier og forretningsgange for indberetningerne, samt hvorvidt disse havde givet anledning til bemærkninger. Denne type erklæring blev senest afgivet vedrørende årsrapporten for 2003.

I henhold til den ændrede FiL § 77, stk. 4 gælder nu (fra 1. juli 2004):

”Bestyrelsen skal for personer omfattet af stk. 1 udarbejde retningslinier for kontrol med (min understregning) overholdelse af forbuddet i stk. 1 og stk. 2, 1. pkt., herunder om indberetning af formue-dispositioner”.

De af stk. 1 omfattede personer omfatter bl.a. "Personer, der ifølge lov eller vedtægtsbestemmelser er ansat af bestyrelsen i en finansiel virksomhed ...". De heraf omfattede er således mindst en eller flere direktører og revisionschef og eventuel vicerevisionschef. Disse var også tidligere omfattet af bestemmelserne, og dette volder således ikke i sig selv problemer. Ifølge de tidligere bestemmelser (FiL § 19, stk. 3) skulle bestyrelsen imidlertid "udarbejde retningslinier om indberetning af formuedispositioner". Der er således nu efter 1. juli 2004 også pålagt bestyrelsen en selvstændig kontrolfunktion i forhold til bestemmelserne.

Habilitetsproblemer

Skulle der ud fra lovtæksten være tvivl om, hvem der kunne udføre den faktiske kontrol efter de af bestyrelsen i henhold til lovgivningens § 77, stk. 4 udarbejdede retningslinier anførtes der i bemærkningerne til lovforslaget:

"Kontrollen af indberetningerne kan eksempelvis forestås af bestyrelsen selv eller af et andet revisionsfirma end den finansielle virksomheds generalforsamlingsvalgte revisionsfirma eller af en advokat."

Det forhold, at bestyrelsen direkte selv skal udføre en detailkontrol, må anses for usædvanligt i forhold til Aktieselskabslovens almindelige regler om det indbyrdes forhold mellem bestyrelse og direktion. Som dette er angivet i lovens § 54, stk. 2 og 3, varetager direktionen den daglige ledelse af selskabet og skal derved følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet, ligesom direktionen skal sørge for, at selskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde. Bestyrelsen skal på sin side sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde.

I spekulationssituationen har lovgiver imidlertid valgt, at bestyrelsen skal påtage sig en ny rolle eller til opgaven anvende en person, der i øvrigt er uafhængig i forhold til virksomheden.

Hvor kom habilitetsproblemet fra?

Ekstern revision

Med virkning fra 1. september 2003 trådte en ny lov om statsautoriserede og registrerede revisorer i kraft. Loven gav, i hvert fald principielt, revisor mulighed for at udføre arbejde, som tidligere ikke var forenelige med arbejdet som praktiserende revisor. Til gengæld

skete en betydelig skærpelse af kravene til revisors uafhængighed og habilitet set i forhold til den enkelte klient ved revisionsopgaver eller erklæringsafgivelse.

At inspirationen hertil bl.a. er kommet fra det store udland og ikke mindst fra The Sarbanes-Oxley-Act er der næppe tvivl om. Men i øvrigt skal man ikke se bort fra, at habilitetsdiskussionen gennem længere tid har været i gang i såvel politiske spørgsmål som på en lang række fagområder.

Revisorloven forholder sig for alle typer virksomheder til omstændigheder, der forhindrer, at revisor kan udføre andre opgaver end lovpligtig revision for samme virksomhed, f.eks. ved økonomisk interesse i virksomheden, ved nære familiemæssige bånd til personer med bestemmende indflydelse i virksomheden etc.

De klienter, som revisor i særlig grad skal være opmærksom på i relation til uafhængigheds- og habilitetsspørgsmålet er de såkaldt "særligt betydningsfulde virksomheder": Børsnoterede selskaber, statslige aktieselskaber, virksomheder underlagt tilsyn af Finanstilsynet, samt virksomheder, der i to på hinanden følgende regnskabsår opfylder to eller flere af følgende kriterier:

1. En medarbejderstab på 2.500 personer
2. en balancesum på 5 mia. kr. eller
3. en nettoomsætning på 5 mia. kr.

Loven indeholder i forhold til de særligt betydningsfulde virksomheder yderligere et forbud mod erklæringsafgivelse, hvis revisor eller andre personer i revisionsvirksomheden:

"

- a) ud over de krav, der følger af god revisions-skik, har deltaget i bogføring eller lignede registreringer, som danner grundlaget for det forhold, der afgives erklæring om, eller har medvirket ved udarbejdelsen af det dokument, erklæringen vedrører, eller
- b) inden for de seneste 2 år har udarbejdet kandidatlistor til brug for rekruttering af medarbejdere til centrale finansielle og administrative ledelsesstillinger i virksomheden eller på tilsvarende måde har deltaget i rekrutteringsproceduren."

Endelig, men ikke mindst, rummer loven forbud mod at revisor udfører opgaver under omstændigheder, der er egnet til at vække tvivl hos en velinformeret tredjemand om revisors uafhængighed. Dette gælder f.eks. hvis revisor eller andre personer i revisionsvirksomhe-

den der er knyttet til opgaven eller kontrollerer dennes udførelse, udfører eller inden for de seneste 2 år har udført andre opgaver for den virksomhed, der skal afgives erklæring om, således at revisor i hovedsagen ville afgive erklæring om sit eget eller de andre nævnte personers arbejde (selvrevision).

Det er klart, at denne lovgivning gav anledning til adskillige fortolkningsspørgsmål. "FSR's Etikudvalg og Bestyrelse" udgav da også 19. maj 2004 "Retningslinier for revisors etiske adfærd", hvor der nævnes eksempler på, hvornår revisor må anses for inhabil, herunder ikke mindst, hvornår der må vurderes at foreligge kontrol af eget arbejde eller selvrevision.

Finanstilsynet fulgte op på denne udvikling ved i Revisionsbekendtgørelsen af 14. december 2004 at kræve følgende erklæring afgivet af ekstern revision i protokollater efter 1. januar 2005 (§ 4, stk. 4).

"Stk. 4. Den eksterne revision skal i tilknytning til oplysningerne om eventuelle assistance- eller rådgivningsopgaver, som minimum i protokollatet vedrørende årsrapporten, bekræfte, at forbuddet i § 11, stk. 2, nr. 8, litra a, i lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer har været overholdt, herunder at revisor eller andre personer i revisionsvirksomheden ikke har deltaget i bogføringen eller lignende registreringer, som danner grundlaget for årsrapporten eller andre forhold, der afgives erklæring om, eller medvirket ved udarbejdelsen af årsrapporten eller et andet dokument erklæringen vedrører. Bekræftelsen skal afgives, selvom der ikke har været udført assistance- eller rådgivningsopgaver."

Intern revision:

Ifølge Revisionsbekendtgørelsen af 15. december 2003 § 10 skulle "oplysning om aftaler mellem virksomhedens ledelse og den interne revision om udførelse af særlige revisionsopgaver" fremgå af funktionsbeskrivelsen.

Selvom der således udtrykkelig tales om revisionsopgaver har det hidtil været antaget, at intern revision kunne udføre eller deltage i en række arbejdshandlinger og erklæringsopgaver, som bl.a. ud fra den definition der findes i Revisionsstandarderne ikke falder ind under revisionen, men som revisor traditionelt har kunnet varetage.

Der er således næppe tvivl om, at der i efteråret 2004 på trods af bemærkningerne i forarbejderne til den ændrede FiL lov af 1. juli 2004 blev arbejdet med løsninger, hvor intern revision i større eller mindre

grad skulle assistere bestyrelsen med kontrollen af spekulationsreglerne, så længe kontrollen ikke omfattede revisions- og eventuel vicerevisionschef. Det forhold, at revisionschef og vicerevisionschef var omfattet af spekulationsreglerne tilsagde jo ikke i sig selv, at intern revision blev inhabil i forhold til de øvrige ansatte omfattet af spekulationsforbuddet.

Hvad der siden skete

I løbet af efteråret 2004 blev mange revisorer imidlertid opmærksomme på rækken af praktiske problemstillinger omkring udførelsen af kontrollen med overholdelsen af spekulationsforbuddet.

Problemstillingerne drejede sig bl.a. om tidspunktet for kontrollens udførelse, om kontrollen kunne ske stikprøvevis og endelig som nævnt ovenfor om kontrollen kunne udføres af særligt bemyndigede personer i virksomheden, herunder eventuelt af intern revision.

Den 24. februar 2005 udsendte Finanstilsynet et notat med tilsynets holdning til en række af disse spørgsmål.

Datering på Finanstilsynets notat tilsiger, at det næppe er alle finansielle virksomheder, der i 2004 har foretaget kontrollen fuldt ud i overensstemmelse med den af Finanstilsynet i notatet udtrykte holdning.

Mest interessant i notatet er måske opfattelsen af, hvem der må udføre kontrollen.

Udførelse af revisionschef eller vicerevisionschef (også udover kontrol af disses egne dispositioner) afvises af Finanstilsynet, idet revisionschef eller vicerevisionschef ifølge FiL § 199, stk. 9 (og for revisionschefen og intern revisions medarbejdere ifølge Revisionsbekendtgørelsen af 14. december 2004, § 12, stk. 2) ikke må udføre andet arbejde i virksomheden end revisionsydelser. Kontrollen er ikke en revisionsopgave.

Bemyndigelse af en person i den finansielle virksomhed til at udføre kontrollen kan efter Finanstilsynets opfattelse heller ikke accepteres, da denne gennem ansættelse normalt vil være underlagt instruktionsbeføjelser fra personer omfattet af spekulationsbestemmelserne, bl.a. direktionen.

Dette giver således af muligheder, at bestyrelsen, som angivet i lovteksten selv udfører kontrollen, eventuelt et andet revisionsfirma end det/de generalforsamlingsvalgte eller en anden af den finansielle virksomhed uafhængig person, f.eks. en advokat.

Tendensen blandt de finansielle virksomheder synes fra starten at have været, at bestyrelsen selv ville forestå kontrollen. I hvert fald i de større finansielle virksomheder synes denne opfattelse ændret, jf. også det tidligere anførte om, at bestyrelsen normalt udsteder retningslinier og anvisninger om rammerne for det arbejde, der skal udføres, men normalt ikke selv udfører arbejdsopgaverne.

(Kommentar: Finanstilsynets henvisning til Revisionsbekendtgørelsen af 14. december 2004 § 12, stk. 2, hvoraf det fremgår, at revisionschefen og medarbejderne i den interne revision ikke må deltage i andet arbejde end revision må nok efter min mening vurderes som udtryk for at føre argumentationen lidt for langt. På flere områder, f.eks. realkreditområdet, afgiver intern revision erklæringer overfor bl.a. Økonomitstyrelsen om lån med forskellige former for offentlig subsidiering. Arbejdet er ikke revision, men ”aftalte arbejdshandlinger”, og hvis Finanstilsynets argumentation skal følges kan intern revision heller ikke udføre dette arbejde. Efter almindelig praksis har arbejdsopgaver af denne karakter imidlertid altid været udført af intern revisor).

Efter min erfaring har praksis med hensyn til kontrollen på spekulationsområdet udviklet sig derhen, at kontrollen typisk foretages af enten en advokat eller af et andet revisionsfirma, end det generalforsamlingsvalgte.

Den generalforsamlingsvalgte revisors kontrol af spekulationsreglerne

I det foranstående er behandlet, hvem der kan forestå kontrollen med indberetningerne i henhold til FiL 77, stk. 4 fra de personer, der ifølge loven eller bestyrelsens bestemmelse er omfattet af FiL § 77, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt.

I henhold til FiL § 77, stk. 5 gælder herefter for den generalforsamlingsvalgte revisor:

”Den eksterne revision skal én gang om året gennemgå den finansielle virksomheds retningslinjer efter stk. 4 og i revisionsprotokollatet vedrørende årsrapporten oplyse, om retningslinjerne vurderes at være betryggende og have fungeret hensigtsmæssigt, og om virksomhedens kontrolprocedurer har givet anledning til bemærkninger.”

I praksis betyder dette, at den eksterne revisor kontrollerer (uden at efterstående skal opfattes som en fuldstændig liste eller et revisionsprogram):

Personkreds og fortegnelse herover:

- Har bestyrelsen taget stilling til, for hvilke ansatte der er væsentlig risiko for konflikter mellem egne og den finansielle virksomheds interesse (FiL § 77, stk. 3)
- Er de pågældende ansatte identificeret ved navn?
- Hvis identifikationen alene sker efter funktioner eller lignende, kan personkredsen identificeres entydigt og præcist?
- Foreligger fortegnelse over samtlige ansatte, der er omfattet af forbuddet (en såkaldt § 77, fortegnelse)?
- Er de pågældende ansatte informeret om, at de er omfattet af forbuddet (FiL § 77, stk. 3), og hvad dette omfatter?
- Har de skriftligt accepteret dette?

Retningslinier:

- Har bestyrelsen fastsat regler for kontrol med overholdelse af spekulationsforbuddet og om indberetning af formuedispositioner?
- Er kontrol- og indberetningssystemet fyldestgørende beskrevet?
- Fremgår det entydigt, hvem der skal forestå kontrollen?
- Er kontrolløren uafhængig af personerne omfattet af spekulationsforbuddet?
- Kan kontrolløren vurderes kvalificeret?
- Er indberetningerne med dokumentation dækkende for formuedispositionerne omfattet af FiL § 77, stk. 1?
- Er hyppigheden for foretagelse af indberetninger tilfredsstillende?
- Er hyppigheden for indberetning eller kontrol den samme for samtlige indberetningspligtige?
- Hvis nej beskrives og vurderes principperne for udtagning til indberetning/kontrol, og om denne sikrer, at samtlige indberetningspligtige jævnlige udtages.

Den udførte kontrol:

- Foretages kontrollen med den hyppighed, der er foreskrevet i retningslinierne?
- Er dokumentationen for den udførte kontrol fyldestgørende og tilstrækkelig?
- Er det kontrolleret, at § 77 fortegnelsen er fuldstændig?
- Er den med indberetningen medsendte dokumentation tilstrækkelig (depotudskrifter, kontoudskrifter m.v.)?
- Er samtlige indberetninger, som ifølge reglerne skulle være indsendt, indgået?

- Er der rapporteret til bestyrelsen om den foretagne kontrol?
- Har kontrolløren vurderet procedureerne for indberetninger?
- Er det ved kontrollen konstateret, eller er der opstået formodning om, at spekulationsbestemmelserne ikke er overholdt?

Resultatet af eksterne revisions gennemgang skal som anført oplyses i revisionsprotokollatet til årsrapporten og kan f.eks., forudsat der ikke har været anledning til bemærkninger, have følgende ordlyd:

”Som eksterne revisorer skal vi over for bestyrelsen i henhold til Lov om finansiel virksomhed, § 77, stk. 5, oplyse:

Selskabets retningslinjer i henhold til § 77, stk. 4, vurderes at være betryggende og have fungeret hensigtsmæssigt, og selskabets kontrolprocedurer har ikke givet anledning til bemærkninger.”

Hvad bringer fremtiden?

Med hensyn til spekulationsbestemmelserne i FiL loven og reglerne for kontrol heraf er der tilsyneladende ikke umiddelbart udsigt til ændring heraf.

Skal der ske ændring må det formodes, at forslag herom skal komme fra den af Erhvervsministeren nedsatte Byrdekomite. Derunder kan der måske også vindes tilslutning om det synspunkt, at overførsel af egentlige kontrolfunktioner til bestyrelsen forekommer at være et brud på den i dansk selskabsret almindelig anerkendte tostrengede ledelsesstruktur.

Med hensyn til spørgsmålet om habilitet og selvrevision vil dette formodentlig i stadig større omfang præge arbejdsopgaver og arbejdsdeling for både eksternt og intern revision. Ifølge udkast til ny revisionsbekendtgørelse skal også revisionschefen fremover afgive erklæring, om at der ikke foreligger selvrevision:

”Revisionschefen skal som minimum i protokollatet vedrørende årsrapporten i et særskilt afsnit, bekræfte, at revisionschefen ikke er kommet i en situation, hvor vedkommende erklærer sig eller oplyser om forhold eller dokumenter, som revisionschefen eller ansatte i den interne revision har udarbejdet grundlaget for, jf. § 14, stk. 2.”

Problematikkens kompleksitet fremgår som foran nævnt f.eks. af, at Finanstilsynet i sit Notat af 24. februar 2005 anfører, at det forhold, at det af Revisionsbekendtgørelsen fremgår, at revisionschefen og

medarbejdere i den interne revision ikke må deltage i andet arbejde end revisions skulle hindre, at intern revision i øvrigt gennemgår eller kontrollerer forhold af økonomisk karakter og afgiver erklæring herom.

Det må i denne sammenhæng formodes at være en overfortolkning af ordet ”revision”. Problemet opstår efter min mening først, såfremt revisor, som angivet i forslaget til revisionsbekendtgørelse, erklærer sig eller oplyser om forhold eller dokumenter, som revisor eller dennes ansatte selv har udarbejdet grundlaget for.

Konklusionen er imidlertid klar:

Hvor det er tvivlsomt, om præster skal tro på Gud, skal revisorer, interne som eksterne, stedse have sig habilitetsspørgsmål for øje og såfremt der blot er den mindste tvivl herom, overlade opgaven til andre.



Nye regnskabsregler for danske forsikringsvirksomheder – Del 2

”Dette er anden del af artiklen ’Ny regnskabsbekendtgørelse for danske forsikringsvirksomheder’. Artikelrækken omfatter både skadeforsikring og livsforsikring.

Første del, der indeholdt generelle bestemmelser og fællesbestemmelser, var med i INFO 30.

Denne del indeholder særlige bestemmelser for skadeforsikring, livsforsikring samt aflæggelse af koncernregnskab.”

Af statsautoriseret revisor Leif Zilmer, Deloitte og statsautoriseret revisor Birger Berg Nielsen, Deloitte



Leif Zilmer



Birger Berg Nielsen

3. Særlige bestemmelser for skadeforsikring

3.1 Balance

3.1.1 Præmiehensættelse

I de tidligere regler var præmiehensættelsen udtryk for en periodisering af modtagen præmie over forsikringsperioden. Nu er hovedreglen for opgørelsen af præmiehensættelsen ændret til at udgøre summen af bedste skøn over forventede fremtidige udbetalinger vedrørende forsikringsbegivenheder, der indtræffer efter balancedagen, men indenfor risikoperioden af de indgåede forsikringskontrakter. Skønnet over fremtidige udbetalinger skal indeholde erstatningsudbetalinger, skadebehandlingsomkostninger og ristornet præmie (§ 69).

Præmiehensættelserne skal dække fremtidige forsikringsbegivenheder, som må forventes at finde sted efter balancedagen, og som er dækket af de tegnede og ikrafttrådte forsikringskontrakter virksomheden har indgået. Kan præmiehensættelserne opgjort pr. forsikringsklasse ikke dække fremtidige udbetalinger, skal der ske en forøgelse af hensættelserne.

Regnskabsbekendtgørelsen foreskriver, at præmiehensættelsen som minimum skal udgøre en andel af præmien, svarende til den del af risikoperioden, der forløber efter balancedagen. I praksis vil dette formentlig betyde en præmiehensættelse beregnet i lighed med tidligere, som en ren periodisering af den opkrævede præmie (pro-rata-temporis, nedenfor kaldet *periodiseringsmetoden*).

Minimumsreglen om anvendelse af periodiseringsmetoden forhindrer, at en forventet regnskabsmæssig gevinst på forsikringskontrakten kan indregnes allerede på ikrafttrædelsestidspunktet. Forsikringskontraktens indtjeningsbidrag periodiseres derimod over kontraktens risikoperiode. Dette svarer ikke til den generelle IFRS tankegang, og det må forventes, at minimumsreglen udgår, når IFRS implementerer Fase II af IFRS 4, *Forsikringskontrakter*.

3.1.2 Erhvervelsesomkostninger

Regnskabsbekendtgørelsen tillader ikke længere aktivering af erhvervelsesomkostninger som et særskilt aktiv, men der er givet mulighed for, at erhvervelsesomkostninger kan indgå som en integreret del af målingen af minimum for præmiehensættelsen efter periodiseringsmetoden. Denne indirekte metode til periodisering af erhvervelsesomkostninger via præmiehensættelsen medfører, at erhvervelsesomkostninger omkostningsføres fuldt ud under forsikringsmæssige driftsomkostninger, mens reguleringen af de indreg-

nede erhvervelsesomkostninger sker under præmieindtægterne.

Det er et krav, at erhvervelsesomkostningerne skal have en tæt og dokumenterbar sammenhæng til indgåelsen og fornyelsen af forsikringskontrakten (§ 69).

3.1.3 Erstatningshensættelser

Erstatningshensættelser omfatter de forventede fremtidige betalinger vedrørende forsikringsbegivenheder indtruffet før balancedagen.

Målingen af erstatningshensættelsen skal ske inklusive afsættelse af omkostninger til dækning af de fremtidige skadebehandlingsomkostninger, der således også skal estimeres (§ 70). Det må forventes, at det er selve erstatningsudgiften, som udgør den klart væsentligste del af erstatningshensættelsen.

Der skal i henhold til IFRS 4 ske en test af hensættelsernes tilstrækkelighed, jf. beskrivelsen ovenfor under præmiehensættelser.

Det noteres, at bekendtgørelsen om opgørelse af hensættelser til dækning af løbende ydelser vedrørende arbejdsskade er ophævet, idet hensættelserne omfattes af det generelle krav om, at hensættelser opgøres efter bedste skøn, hvilket for eksempel indebærer, at der ved skøn over fremtidige pengestrømme skal tages hensyn til dødelighed, løntal med videre.

3.1.4 Måling af skadebehandlingsomkostninger

Det er nyt for danske skadeforsikringsselskaber, at hensættelserne inkluderer direkte og indirekte skadebehandlingsomkostninger. Der er en række forhold, som har en påvirkning på opgørelsen af skadebehandlingsomkostningerne. Det kan være kompleksiteten af de forskellige forsikringsklasser, organisationen af skadeafdelingen, erfaring i skadeafdeling, opbygning af it-systemer og processer, antallet af skader, tidsmæssig forløb mellem anmeldelse og lukning af sager mv. Målingen af skadebehandlingsomkostninger skal baseres på en going concern forudsætning.

De to væsentligste metoder til måling af skadebehandlingsomkostninger er formentlig pr. sag og pro rata til hensættelsen, hvor de indgående beløb er fundet ved en nærmere analyse af omkostningerne over tid.

3.1.5 Diskontering

De forsikringsmæssige hensættelser skal diskonteres, såfremt dette er væsentligt for størrelsen af hensættelsen.

Bemærkningerne til Regnskabsbekendtgørelsen giver udtryk for, at der normalt ikke vil være behov for diskontering af præmiehensættelser "... på grund af den almindeligvis korte tidsperiode frem til hensættelsernes afvikling, forstået som risikoperioden eller perioden frem til det tidspunkt, hvor præmiehensættelserne "afløses" af erstatningshensættelser". Vi er enige i, at diskontering næppe er væsentlig ved korthalet forretning, hvor alle væsentlige udbetalinger sker i løbet af det kommende regnskabsår.

Diskonteringen af de forsikringsmæssige hensættelser er baseret på en løbetidsafhængig diskonteringsrente (rentekurve, bilag 8). Finanstilsynet angiver i bemærkningerne, at der i mange tilfælde dog vil kunne anvendes en forenklet metode, hvorefter forpligtelserne diskonteres med den sats på rentekurven, der svarer til den gennemsnitlige afviklingstid på en gruppe af forsikringsforpligtelser. Der vil komme en særlig udfordring til selskaberne med hensyn til forventningerne til den inflation, der skal indbygges i de fremtidige cashflows, der skal diskonteres.

3.1.6 Udjævningshensættelser

Udjævningshensættelser lever ikke op til Regnskabsbekendtgørelsens definition på forpligtelser. Det er således ikke længere muligt at foretage udjævningshensættelse, eller andre former for hensættelser vedrørende begivenheder, som endnu ikke er indtruffet.

Såfremt en forsikringsvirksomhed fortsat ønsker en form for binding eller styrkelse til dækning af tilfældige fluktuationer i erstatningsudgifterne, kan der etableres en særskilt reserve under egenkapitalen til dækning af dette, analog til de nye særlige regler gældende for kredit og kaution.

3.2 Noter og nøgletal

3.2.1 Oplysninger for forsikringsklasser

Kravet om oplysninger for de 3 største forsikringsklasser samt for forsikringsklasser, hvor bruttopræmierne overstiger 70 mio.kr., er bibeholdt fra tidligere, idet kravet stammer fra IAIS. Nu skal proportional indirekte forsikring fordeles på de enkelte forsikringsklasser, og der er tilføjet to yderligere forsikringsklasser (§ 113).

Der skal for hver enkelt forsikringsklasse gives oplysninger om antallet af erstatninger, gennemsnitlig erstatning for indtrufne skader og erstatningsfrekvensen. Oplysningskravene medfører, at virksomhederne i forbindelse med opgørelsen af erstatningshensættelser skal estimere såvel antallet af sager som selve hensættelsen.

3.2.2 Femårsoversigten

Femårsoversigten skal vise nøgletallene brutto, mens genforsikring skal vises som en linie, som resultat af genforsikring. Femårsoversigten skal indeholde to nye nøgletal:

- *operating ratio*, som er udtryk for *combined ratio*, men hvor nævneren udover præmieindtægten skal indeholde allokert investeringsafkast. Operating ratio viser således det samlede afkast af forsikringsvirksomheden.
- *relativ afløbsresultat*, som er udtryk for afløbsresultat sat i forhold til primohensættelsen. Nøgletallet viser det procentuelle fejlskøn i forhold til sidste årsrapport. Selve afløbsresultatet for indtrufne skader skal oplyses i årsrapporten både på bruttotal og for egen regning (§ 102)

Combined ratio opgøres inklusive nettogenforsikringsprocenten, det vil sige forholdet mellem genforsikringsresultat og præmieindtægter.

Ifølge overgangsbestemmelserne skal femårsoversigtens nøgletal for årene forud for 2004 ikke omberegnes (§ 147). Dette må samtidig betyde, at de to nye nøgletal ikke skal medtages for årene forud for 2004. Der skal dog gives oplysning om den manglende sammenlignelighed.

4. Særlige bestemmelser for Livsforsikring

4.1 Generelle forhold

4.1.1 Indregning og præsentation

Ved afgørelsen af, hvorledes en kontrakt skal indregnes, skelnes mellem følgende typer af kontrakter:

- Forsikringskontrakter
- Investeringskontrakter med ret til bonus
- Investeringskontrakter uden ret til bonus

4.1.2 Pensionsforpligtelser overfor medarbejdere

Finanstilsynet fortolker ifølge bemærkningerne IAS-reglerne således, at forsikringsvirksomheder, der som en del af arbejdsvederlaget for ansatte helt eller delvis for virksomhedens regning yder ansatte pensionspolicer, der i øvrigt svarer til policer, der udbydes af virksomheden over for kunder, ikke skal behandle sådanne policer efter reglerne for pensionsforpligtelser over for ansatte (IAS 19), men efter samme regler som virksomhedens øvrige forsikringspolicer (§ 74).

4.2 Balance

4.2. Livsforsikringshensættelser

Under *Livsforsikringshensættelser*, i alt indregnes i lighed med tidligere garanterede ydelser samt bonuspotentialer på fremtidige præmier og bonuspotentialer på fripolicydelser. Beregningen af livsforsikringshensættelsernes størrelse er uændret i forhold til de tidligere regler (§ 66). Dette skal ses i lyset af de seneste ændringer i regnskabsreglerne, hvor danske forsikringsvirksomheder overgik til at beregne livsforsikringshensættelser til markedsværdier.

Det skal dog bemærkes, at der på baggrund af forsikringsdirektivet er foreslået følgende ændring i § 66 "En sådan reduktion kan dog kun foretages, når den anvendte sandsynlighed for tilbagekøb, under 1, kan begrundes i, at forsikringstagers adgang til at tilbagekøbe er aftalemæssigt begrænset til at finde sted i særlige situationer". Dette kan føre til en væsentlig begrænsning i anvendelse af markedsværdi i sin nuværende form Forslaget drøftes p.t. mellem branchen og Finanstilsynet. Som noget nyt skal der i noterne gives oplysninger om, hvorvidt unit linked kontrakter er tegnet med garanti baseret på en vis minimumsforrentning og i givet fald, hvor stor denne er (§ 18). Er der både tegnet kontrakter baseret på en minimumsforrentning og kontrakter, der ikke er baseret på en minimumsforrentning, skal der i en note foretages en beløbsmæssig opdeling af hensættelserne på de forskellige typer med angivelse af de til de enkelte forsikringstyper tilknyttede investeringsaktiver, specificeret efter art.

4.3 Resultatopgørelse

Under *Bruttopræmier* opføres beløb for direkte og indirekte forsikringskontrakter samt præmier på investeringskontrakter med ret til bonus. Bruttopræmier for investeringskontrakter uden ret til bonus skal modsætningsvist og som noget nyt føres direkte som en balancepostering (hvilket er en konsekvens af bestemmelserne i IAS 39).

Som *Ændring i livsforsikringshensættelser* opføres forskellen mellem værdien af livsforsikringshensættelserne ved regnskabsårets begyndelse og slutning, bortset fra den del heraf, der vedrører investeringskontrakter uden ret til bonus.

På *Egenkapitalens investeringsafkast* indregnes som noget nyt egenkapitalens andel af investeringsafkast. Det fremgår ikke, om dette beløb svarer til egenkapitalens andel af investeringsafkastet, beregnet som overført investeringsafkast eller, om der faktisk er tale om egenkapitalens kontributionsmæssige andel af

investeringsafkastet. Sidstnævnte vil nok give det mest retvisende billede, da det kontributionsmæssige beregnede beløb faktisk overføres til egenkapitalen.

4.4 Oplysningskrav og noter mv.

4.4.1 Opgørelse af forhold der udspringer af forsikringskontrakter

Som det fremgår ovenfor skal der gives en række yderligere oplysninger, der i al væsentlighed har sin baggrund i IFRS 4. Det er ikke nærmere defineret, hvilke oplysninger der skal gives som følge af disse krav (§ 89). I en livsforsikringsvirksomhed ville det efter vores opfattelse tilføre regnskabslæseren værdi, såfremt der blev givet oplysninger om anvendte parametre, som eksempelvis:

- Sandsynligheder for invaliditet
- Anvendte grundlag og antagelser om død
- Forudsætninger for administrationsomkostninger
- Forudsætninger for anvendt rentegrundlag

Som oplysning om processen, der er anvendt til at bestemme disse forudsætninger, kunne beskrives de statistiske beregninger til grundlag for opgørelse af sandsynligheder for invaliditet og død, om historisk grundlag har været anvendt, om der er anvendt en markedsbetragtning ved indregning af administrationsomkostninger mv.

Oplysninger om relevante korrelationer kunne eksempelvis være eventuelle sammenhæng mellem invaliditet og død mv.

Herudover finder vi, at oplysninger om konsekvensen af ændringer i anvendte parametre kunne være en relevant oplysning for regnskabslæser.

4.4.2 Udvikling i livsforsikringshensættelser

Der skal fortsat gives noteoplysninger om udviklingen i de samlede hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter (§ 100, Thiele-noten). Bestemmelsen omfatter såvel forsikrings- som investeringskontrakter. Har virksomheden investeringskontrakter uden ret til bonus, indsættes de relevante linier (bruttopræmier og/eller ydelser ført som balanceposterings, jf. ovenfor) i specifikationen af udviklingen. Alternativt hertil gives mulighed for, at udviklingen i investeringskontrakter uden ret til bonus kan specificeres særskilt.

Der er ikke længere krav om, at oplysninger om årets ændring i hensættelsen skal gives opdelt på hver relevant delbestand, men til gengæld skal der, for hver relevant delbestand, opdelt efter kontrakternes oprindelige grundlagsrente i kontributionsmæssig sammenhæng,

gives oplysninger om henholdsvis garanterede ydelser, bonuspotentiale på fremtidige præmier samt bonuspotentiale på fripolicydelser. Oplysningerne skal gives henholdsvis primo og ultimo regnskabsåret.

Forskellen mellem livsforsikringshensættelsernes indirekte forretning primo og ultimo regnskabsåret skal oplyses, men der ikke er krav om specifikation af udviklingen.

Et eksempel på præsentationen af relevante delbestand efter kontrakternes oprindelige grundlagsrente for en samlet livsforsikringshensættelse på 1.000 kunne efter vores opfattelse se således ud:

Livsforsikringshensættelser:					
Oprindelig grundlagsrente	Delbestand I		Delbestand II		Ialt
	4,50%	2,75%	2,75%	1,75%	
Garanterede ydelser	130	5	50	(125)	60
Bonuspotentiale på fremtidige præmier	20	75	80	300	475
Bonuspotentiale på fripolicydelser	20	75	70	300	465
I alt	170	155	200	475	1.000

4.4.3 Øvrige oplysningskrav

Der er ikke længere et eksplicit krav om, at der skal oplyses om forhøjelser af bonuspotentialer, om end den enkelte virksomhed fortsat bør overveje, hvorvidt disse oplysninger er så væsentlige, at de fortsat bør oplyses i årsrapporten. Som noget nyt skal oplyses, hvis særlige betingelser skal være opfyldt for at bonuspotentiale kan anvendes til dækning af tab (§ 101).

4.5 Diskontering

Et nyt bilag 8 omhandler diskonteringssatser ved måling af forsikringsforpligtelser (bilag 8). Diskonteringsrenten skal være den rentesats, der er bedst til at afspejle forpligtelsernes løbetid. Udgangspunktet herfor er en rentekurve. Ikke alle virksomheder har praktisk mulighed for at anvende rentekurven, hvorfor der hidtil har været valgfrihed med hensyn til at benytte en løbetidsafhængig rentesats ("flad" rente) eller en løbetidsafhængig rentesats (rentekurve) ved opgørelsen af forpligtelserne.

Modsat tidligere er der ikke længere taget hensyn til risikoen og usikkerheden på betalingsstrømme med et standardfradrag på 5% i diskonteringssatsen. Virksomhederne vil dog ifølge bemærkningerne fortsat kunne anmelde og anvende et sådant fradrag i diskonteringsrenten, men i modsætning til tidligere skal

virksomhederne kunne begrunde, at standardfradraget på rimelig vis afspejler risikoen og usikkerheden på betalingsstrømme. Hensyntagen til risiko og usikkerhed skal imidlertid ikke nødvendigvis foretages i form af fradrag i diskonteringsrenten, men kan foretages ved, at der tages højde herfor i de betalingsstrømme, der diskonteres. Det bemærkes, at der ikke i selve Regnskabsbekendtgørelsen er indarbejdet bestemmelser om hensyntagen til risiko og usikkerhed på betalingsstrømme, hvilket forekommer uhensigtsmæssigt.

Det tillades som en overgangsregel, at fastrentemetoden kan anvendes til og med år 2008. Overgangen til at anvende løbetidsafhængig diskonteringsrente skal, jf. Finanstilsynets bemærkninger til bilag 8, regnskabsmæssigt behandles som skift i målemetode. Dette er vi principielt ikke enige i, da målingsmetoden uændret er diskontering af fremtidige betalingsstrømme. Overgangen skal ske som en primoregulering i det år, hvor man vælger at ændre målemetode.

5. Aflæggelse af koncernregnskab

5.1 Pligt til at aflægge koncernregnskab

En modervirksomhed, hvis gælds- eller egenkapitalinstrumenter ikke er noteret på en fondsbørs, kan undlade at udarbejde koncernregnskab, hvis den selv er en dattervirksomhed af en højere modervirksomhed, der hører under lovgivningen i et EU-land eller i et andet land, hvormed Fællesskabet har indgået aftale efter regler svarende til årsregnskabslovens § 112.

Hvis en modervirksomhed kan undlade at aflægge koncernregnskab, men alligevel aflægger et sådant, der ikke udelukkende anvendes til virksomhedens eget brug, finder reglerne om koncernregnskaber anvendelse. Dette er nyt for forsikringsvirksomheder, men svarer til Årsregnskabsloven § 113.

5.2 Generelt om koncernregnskabet

Reglerne om konsolidering indeholder, ligesom Regnskabsbekendtgørelsen i øvrigt, en række præciseringer, som reelt svarer til, hvordan god regnskabsskik længe har fungeret i praksis. For eksempel at koncernvirksomheder, for hvilke koncernforholdet etableres eller ophører i løbet af regnskabsåret, kun må indgå i samdragnet med indtægter og omkostninger af de transaktioner og forhold, der er opstået i den periode, der har eksisteret et koncernforhold.

Årsrapportens ledelsesberetning, redegørelse for anvendt regnskabspraksis og noterne til koncernregnskabet skal oplyse om koncernen, som om de konsoliderede virksomheder tilsammen var én virksomhed (§ 141).

Minoritetsinteressernes forholdsmæssige andel af dattervirksomhedernes egenkapital opføres særskilt under egenkapitalen, mens den forholdsmæssige andel af dattervirksomhedernes resultat opføres i tilknytning til resultatopgørelsen.

5.2.1 Goodwill

Goodwill, der er indregnet i balancen pr. 31. december 2004 efter hidtil gældende regler, skal fra og med 1. januar 2005 ikke længere afskrives, men vurderes for værdiforringelse. Første indregning af goodwill i 2005 sker på basis af den regnskabsmæssige værdi 1. januar 2004. Der skal således ikke justeres for tidligere køb.

I henhold til Finanstilsynets bemærkninger til Regnskabsbekendtgørelsen skal nedskrivning for værdiforringelse af goodwill placeres i skemaregnskabet, hvor det efter omstændighederne bedst indplaceres (§ 142).

Afsluttende kommentarer

Det er vores vurdering, at Regnskabsbekendtgørelsen i høj grad er lykkedes med det mål at udarbejde en IFRS-forenelig regnskabsstandard for danske forsikringsvirksomheder. Der er bevidste undtagelser, måling til indre værdi af dattervirksomheder og associerede virksomheder samt udskudt skat på sikkerhedsfonde, hvor de hidtidige danske regler forventes videreført.. Endvidere er der, som det fremgår af foranstående, stadig nogle debatpunkter.

Der må i fremtiden forventes væsentligt oftere ændringer i Regnskabsbekendtgørelsen end tidligere i takt med, at der sker "improvements" i de internationale regnskabsstandarder. Til sammenligning kan nævnes, at den tidligere Regnskabsbekendtgørelse for skadesforsikringsvirksomheder ikke har undergået væsentlige ændringer siden 1989! Allerede i halvårsrapporten for 2005 skal Regnskabsbekendtgørelsen anvendes, og der skal redegøres for ændringer sammenlignet med de tidligere Regnskabsbekendtgørelser.



IT revision i nye klæder baseret på revisionsstandard 315 og 330

Af IT-revisionschef, CISA, statsautoriseret revisor M.D.B. Hans Henrik Berthing, Post Danmark



Et tilbageblik

I 1989 blev revisionsvejledning 14 "Vejledning om revision i virksomheder, som anvender edb", og efterfølgende i 1990 revisionsvejledning 17 "Vejledning om revision af edb-baserede brugersystemer" godkendt af FSR. Disse vejledninger har stået stort set uændret gennem mere end 14 år. I den samme periode er der sket store ændringer af IT-anvendelsen i de fleste virksomheder. Dette gælder ikke mindst i større virksomheder, herunder de virksomheder, der har en Intern Revision.

En mulig årsag kan være, at FSR's informatikudvalg var så fremsynet at tage en række centrale elementer med. For eksempel skulle revisor vurdere virksomhedens afhængighed af edb (IT), IT strategi, IT organisation, funktionsadskillelse med videre.

Et fremskridt

Nu er revision af generelle IT kontroller og brugersystemer indarbejdet i øvrige revisionsstandarder, primært¹:

- RS 315 - Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation
- RS 330 – Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici

Dette bevirker, at revisor skal inddrage IT-anvendelsen som et element i alle faser i revisionsprocessen²:

¹ FSR benævner disse to standarder og revisionsstandard 500 revisionsprocesstandarder. Det skyldes, at de er centrale i den nye revisionsproces for revision af finansielle regnskaber, der er karakteriseret ved i højere grad end tidligere at være risikostyret og baseret på revisors dybere kendskab til virksomheden, herunder dens interne kontrol.

² Dette følger i øvrigt også revisionsvejledning 14 og 17

- Planlægning
- Udførelse
- Opfølgning
- Rapportering

Afskaffelsen af revisionsvejledning 14 og 17 er nok blevet set af nogle som en devaluering af IT revisionen. Forhåbentligt bliver det lige omvendt, da revision af generelle IT kontroller og applikationskontroller bliver en integreret del af revisionen og revisionsstandarderne. Denne artikel vil redegøre for, hvordan disse revisionsstandarder behandler IT-anvendelsen, sammenholdt med revisionsvejledning 14 og 17.

Der vil kun blive behandlet de dele af RS 315 og 330, der har med IT at gøre³. Denne artikel vil derfor ikke behandle det fulde indhold af RS 315 og 330, men de områder, der er relevante ud fra et IT revisionsmæssigt synspunkt.

Hvorfor afskaffe revisionsvejledning 14 og 17 til fordel for RS 315, 330 med videre

Afskaffelsen af revisionsvejledningerne er en konsekvens af, at det er besluttet at anvende internationale revisionsstandarder i stedet for revisionsvejledninger. Desuden er det en generel tendens internationalt og nationalt, at revisor skal have øget fokus på risici for væsentlige fejl i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Omgivelserne er begyndt at øge krav til selskabers ledelse og revisor i form af regelsæt og krav om interne kontroller f.eks. SOX404, 8. direktiv, Basel II med videre. Revisionsstandarderne har meget fokus på risici og kontroller, hvorfor det er fornuftigt at erstatte revisionsvejledningerne.

Revisionsvejledning 14 og 17 vil muligvis blive savnet af mange revisorer, herunder IT revisorer. Det behøver dog ikke være tilfældet, da der har været en tendens til, at IT- og Finansiell revision har været udført som separate handlinger. Således kan der være tilfælde, hvor IT revisoren har udført sin IT revision uden skelen til væsentlighed og risici i forbindelse med årsregnskabet. Samtidig er den finansielle revision udført, uden der i tilstrækkelig grad er vurderet, hvordan IT påvirker de enkelte regnskabsposter.

³ Det skal bemærkes, at de to standarder indgår i revisionsprocessen som en helhed, hvorfor RS 315 og 330 bedst læses og forstås i sådan. Endvidere er de en del af de øvrige RS'ere³ for revisionsprocessen. RS 200 "Mål og generelle principper for revision af finansielle regnskaber", RS 240, "Besvigelser" samt RS 500 "Revisionsbevis".

Dette har ofte medført en forventningskløft mellem revisoren og IT-revisoren. De har hver især udført et godt stykke arbejde, men det er sket uden den store koordinering. Dette kan have medført, at revisor har fæstet tillid til en række programmerede eller IT-afhængige manuelle kontroller, uden der er foretaget test af disse.

Den svigtende sammenhæng skyldes ikke mindst, at den tidsmæssige placering af IT revisionen ikke altid har passeret med den, der fremgår af revisionsteorien, herunder revisionsvejledning 14. Således er det sket, at IT revisionen er foretaget som en del af den afsluttende del af revisionen efter den finansielle revisors gennemgang af forretningsgange og derved har givet begrænset værdi for revisionen.

Konkrete ændringer RS 315 og IT

Det er en forudsætning i RS 315, at virksomheden anvender IT som grundlag for regnskabsaflæggelsen. Således fremgår det af standarden, at de fleste virksomheder anvender it-systemer til regnskabsaflæggelse og til driftsmæssige formål. Dette er en lille ændring i forhold til RV14, hvor revisor vurderer, om virksomheden er afhængig af IT.

Standarden redegør i tråd hermed for begreberne generelle IT-kontroller og applikationskontroller, karakteristika ved manuelle og programmerede kontroller og stiller som et krav, at revisor opnår forståelse af, hvordan virksomheden har reageret på risici, der opstår i forbindelse med IT-anvendelsen.

Planlægning

Revisor skal under sin planlægning af revisionen fastlægge opgaveteamet, herunder om der skal tilknyttes specialister. Der nævnes specifikt i RS 315, at revisor kan beslutte, at der til opgaveteamet skal tilknyttes en medarbejder med specialviden om IT.

RS 315 definerer IT således, at Informationsteknologi omfatter automatiserede måder at initiere, behandle, lagre og kommunikere information på og omfatter registreringsudstyr, kommunikationssystemer computersystemer (herunder maskinel, softwarekomponenter og data) og andet elektronisk udstyr). Dette er en specificering i forhold til RV 14.

Revisor skal opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser herunder dens interne kontrol. Dette gælder blandt andet mål og strategier samt de tilknyttede forretningsrisici, der kan medføre en væsentlig fejlinformation i regnskabet. Dette svarer stort set til de forhold, der indgår i begrebet IT-strategi i RV 14. Dette

er i RS 315 udvidet til at dække hele virksomheden og de forretningsrisici, der kan medføre en væsentlig fejlinformation. Revisor skal opnå en tilstrækkelig forståelse af kontrolaktiviteterne til at kunne vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau og for at udforme yderligere revisionshandlinger som reaktion på vurderede risici.

Dette betyder, at der for en række virksomheder ikke nødvendigvis er behov for at se på IT strategien⁴. Til gengæld skal revisor have forståelse for de forretningsrisici, der kan medføre en væsentlig fejl i regnskabet. Dette har stor betydning, når revisor skal vurdere de risici, der er ved IT-anvendelsen. En lang række af de risici, der er ved IT-anvendelsen har ofte begrænset eller slet ingen påvirkning på regnskabet, men de har stor betydning for den daglige drift.

Informationssystemet og de tilknyttede forretningsprocesser, der er relevante for regnskabsaflæggelse, er i henhold til RS 315 en del af den interne kontrol. Det svarer til RV 14, hvor revisor også skal se på de dele af IT-anvendelsen, der har indvirkning på regnskabsaflæggelse. Det nye her er den skarpe definition af interne kontrol.

Revisor skal fastlægge de kontroller, der er relevante for revisionen. I RS 315 fremgår det blandt andet, at virksomhedens organisation samt arten og kompleksiteten af de systemer, der er en del af virksomhedens interne kontrol, herunder brug af serviceorganisationer, er relevante for revisionen. Dette er velkendt fra RV 14, hvor revisor skal vurdere IT-organisationen. Det nye er nok, at det er organisationen for hele virksomheden, der her tænkes på. Revisor skal vurdere, om organisationen er tilstrækkelig stor til, at der kan etableres en tilstrækkelig funktionsadskillelse.

En række kontroller for driften og overholdelse af regler kan være relevante for revisionen. Dette vedrører blandt andet data, som revisor vurderer eller anvender i sine revisionshandlinger. For eksempel kontroller vedrørende ikke finansielle data, som revisor anvender til analytiske handlinger, produktionsstatistikker, eller kontroller vedrørende opdagelse af overtrædelse af lovgivning med en mulig direkte og væsentlig påvirkning på regnskabet. Sådanne kontroller skal revisor vurdere. Dette er en præcisering i forhold til RV 14 og 17.

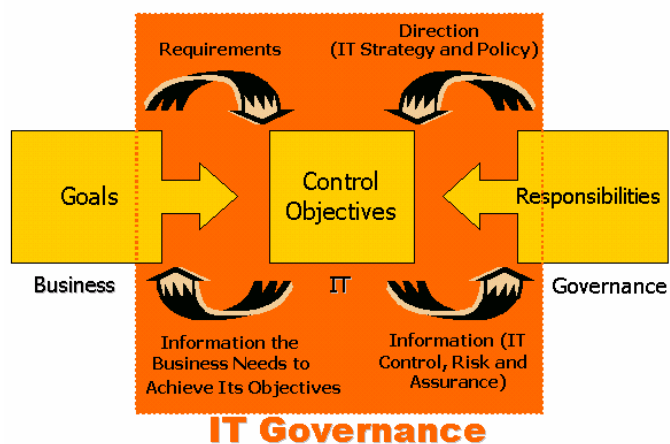
⁴ Dette er næppe tilfældet for virksomheder med intern revision. Disse virksomheder er ofte meget afhængige af IT og revision uden om systemerne vil næppe være muligt, når der skal udføres en tilstrækkelig og effektiv revision.

RS 315 omtaler kontroller til sikkerhed mod uautoriseret anskaffelse, brug eller afhændelse. Dette er en lang række forskellige kontroller, der skal sikre aktivernes sikkerhed. Revisor skal under sin revision begrænse sig til de kontroller, der er relevante for pålideligheden af regnskabsaflæggelsen. For eksempel kan brug af adgangskontroller såsom passwords, som begrænser adgang til de data og programmer, der behandler udbetalinger, være relevante for en revision af et regnskab.

Virksomheden kan ved hjælp af IT behandle store mængder af data ensartet. Dette forbedrer evnen til at overvåge udførelsen af kontrollerne. Dette kræver dog, at der etableres effektiv funktionsadskillelse ved at implementere sikkerhedskontroller i applikationer, databaser og operativsystemer. Revisor skal udføre sine revisionshandlinger for at fastslå, at en programmeret kontrol er implementeret. Disse handlinger kan som følge af den iboende ensartethed af it-behandling anvendes som test af, at kontrollerne udføres effektivt afhængig af revisors vurdering af og test af kontroller, såsom dem der vedrører programændringer.

Det er vigtigt, at revisor forstår, hvorledes IT anvendes i virksomheden. Samspejlet mellem mål, IT, kontroller, forretningsrisici, governance og "assurance" kan illustreres således:

Figur 1: IT governance



Manuelle og programmerede elementer

Selv ved omfattende IT-anvendelse, er der manuelle elementer i systemerne i varieret omfang. Således vil der typisk være både manuelle og programmerede elementer. Manuelle eller programmerede elementer har indflydelse på, hvordan transaktioner bliver initieret, bogført, behandlet og rapporteret. En virksomhed kan bruge programmerede processer til at initiere, bogføre, behandle og rapportere transaktioner. Her erstatter elektroniske registreringer papirdokumenter som købs-

ordrer, fakturaer, forsendelsesdokumenter og relaterede registreringer.

En virksomheds kombination af manuelle og programmerede kontroller varierer med arten og kompleksiteten af virksomhedens brug af IT. Anvendes IT til at initiere, bogføre, behandle eller rapportere transaktioner eller andre finansielle data i regnskabet, kan systemer og programmer indeholde kontroller, der vedrører relaterede revisionsmål for væsentlige konti, eller være kritiske for effektiviteten af manuelle kontroller, der er afhængige af IT.

Fordele ved IT

Der er en række fordele for effektiviteten af kontroller ved IT. Således vil foruddefinerede regler og komplekse beregninger ved behandlingen af store mængder af transaktioner eller data bliver udført ensartet. IT kan også være med til at forbedre rettidighed, tilgængelighed og nøjagtighed af information. Desuden vil IT gøre det lettere at analysere information, samt forbedre muligheden for at overvåge udførelsen af virksomhedens aktiviteter og dens politikker og processer. Et udfra revisionsmæssigt synspunkt centralt emne er fortsat adgang til systemer og data. Ved at anvende systemer til behandling af finansielle data er der en bedre mulighed for effektiv funktionsadskillelse. Dette skyldes, at der mulighed for at implementere adgangskontroller på flere niveauer (applikationer, databaser og operativsystemer). Endvidere vil det være muligt at forbedre procedurer for ændringshåndtering.

Kontrolrisici

Revisor skal være opmærksom på, at anvendelse af IT medfører en række specifikke kontrolrisici. Det er vigtigt, at revisor identificere og vurdere disse kontrolrisici. Hvis revisor ikke gør dette, så øges risikoen for, at revisor fæster tillid til systemer, der behandler data unøjagtigt eller unøjagtige data. Det kan for eksempel være en aldersopdelt debitorsaldoliste, hvor kreditbeløb ikke medtages eller data er ændret direkte i systemet uden om systemets kontroller.

Det er derfor vigtigt, at revisor er opmærksom på, at uautoriseret adgang til data øger risikoen for:

- data ødelægges eller ændres ugyldigt
- bogføring af ikke godkendte eller eksisterende transaktioner forekommer.

En ofte forekommende svaghed er, at IT-personale har udvidede adgangsrettigheder⁵ og derved nedbry-

der funktionsadskillelsen eller at brugere af systemet har udvidede adgangsrettigheder⁶. Dette kan medføre uautoriserede ændringer af data i stamfiler eller af systemer.

Det fremgår, at manuelle kontroller kan være mindre pålidelige end programmerede kontroller. Det kan derfor ikke forudsættes, at det manuelle kontrolelement anvendes ensartet. Dette skal revisor være opmærksom på under sin revision og vurdering af de enkelte kontroller. Således kan manuelle systemer være mindre anvendelige ved:

- Store antal transaktioner eller rutinetransaktioner, eller
- Hvor forventelige eller forudsigelige fejl, kan forebygges eller opdages af programmerede kontrolparametre
- Kontrolaktiviteter, hvor den specifikke måde, som kontrollen skal udføres på, kan udformes og programmeres i tilstrækkelig grad.

Informationssystemer

Omfanget og arten af risici ved intern kontrol varierer afhængigt af arten af og karakteristikaene ved virksomhedens informationssystem. Revisor overvejer om virksomheden har reageret tilstrækkeligt på risiciene, der er forbundet med brug af IT eller manuelle systemer.

Informationssystemet er et relevant mål for revision af regnskabsaflæggelsen, da det initierer, bogfører, behandler og rapporterer virksomhedens transaktioner. Revisor skal derfor opnå forståelse af informationssystemet, herunder de tilknyttede forretningsprocesser, der er relevante for regnskabsaflæggelsen. Revisor skal opnå kendskab til:

- De transaktionstyper i virksomhedens drift, der er betydende for regnskabet
- De processer inden for både IT og manuelle systemer, der anvendes til at initiere, bogføre, behandle og rapportere disse transaktioner i regnskabet
- Bogføringen, der understøtter information og specifikke konti i regnskabet vedrørende initiering, bogføring, behandling og rapportering af transaktioner
- Hvordan informationssystemet opfanger begivenheder og forhold, der ikke er transaktionstyper, men som er betydende for regnskabet
- Processer, der anvendes ved overførsel af information fra systemer, der behandler transaktioner, til finansbogholderi eller rapporteringssystemer

⁵ F.eks udviklere har edit adgang i driftsmiljøet

⁶ F.eks brugere får tildelt rettigheder som SAP_ALL, Administrator, super user eller adgang til alt i finans.

Det bør bemærkes, at revisor skal være opmærksom på hele infrastrukturen.

Kontrolaktiviteter

Revisor skal som led i revisionen opnå en tilstrækkelig forståelse af de kontrolaktiviteter. Dette skal ske for, at revisor kan foretage en vurdering af indvirkningen på risiciene for væsentlig fejlinformation på revisionsmålniveau. Revisor skal kombinere forståelse for risiciene med kontrolaktiviteterne med henblik på at udforme revisionshandlinger, som er nødvendige for de vurderede risici.

De specifikke kontrolaktiviteter, som revisor identificerer, er eksempelvis:

- Godkendelse
- Præstationskontrol
- Informationsbehandling
- Fysiske kontroller
- Funktionsadskillelse.

Det fremgår af RS315, at revisor skal forstå, hvordan virksomheden har reageret på risici, der opstår i forbindelse med IT.

Generelle IT-kontroller

Generelle IT-kontroller er politikker og processer, der dækker mange applikationer. Generelle IT-kontroller understøtter, at applikationskontroller fungerer effektivt ved at hjælpe med at sikre fortsat passende drift af informationssystemer. Generelle IT-kontroller, som bibeholder informationers pålidelighed og sikkerheden af data, omfatter normalt kontroller med:

- Drift af datacentre og netværk
- Anskaffelse, ændringer og vedligeholdelse af systemsoftware
- Adgangssikkerhed
- Anskaffelse, udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer.

Dette er alle elementer, der er kendt under RV14. Generelt er de implementeret for at imødegå de IT specifikke risici omtalt ovenfor. Det er dog vigtigt, at revisor har fokus på de generelle IT kontroller, der vedrører de applikationer, som man vil stole på i revisionen.

Der kan være indtil flere applikationer, hvor adgangssikkerheden eller ændringshåndteringen ikke er tilfredsstillende, uden at det får konsekvenser for revisionen. Årsagen til dette er, at de ingen indvirkning har på årsregnskabet. Dette kræver dog, at der er betryggende generelle IT kontroller for den eller de platform(e), hvor væsentlige applikationer afvikles fra.

Dette bevirker, at revisor kan foretage systemrevision for disse applikationer.

Applikationskontroller

I RS 315 er der et afsnit om applikationskontroller. Dette er i det store hele det samme som omtales i RV 17. Ifølge RS 315 defineres applikationskontroller som værende manuelle eller programmerede processer, der typisk anvendes på forretningsprocesniveau. De kan være forebyggende eller opdagende. De er med til at sikre pålideligheden af bogføringen og relateres således til processer, der anvendes til at initiere, bogføre og rapportere transaktioner eller andre regnskabsdata. De hjælper med at sikre, at transaktioner har fundet sted, er godkendte og er fuldstændigt samt nøjagtigt bogført og behandlet. Eksempler på applikationskontroller er validering af inddata og kontrol af nummerrækkefølge med manuel opfølgning på afvigelsesrapporter eller korrektion ved datafangst.

Systemrevision

En af de største ændringer med RS 315 i forhold til tidligere revisionsvejledninger er, at revisor skal opnå forståelse af virksomhedens informationssystemer, således at revisor er i stand til at identificere risici for væsentlig fejlinformation. Normalt relaterer sådanne risici sig til betydelige transaktionstyper, såsom om sætning, indkøb og indbetalinger eller udbetalinger. Rutinetransaktioner tillader ofte en meget programmeret databehandling med lille eller ingen manuel indgriben. Det fremgår af RS315, at ofte er det ikke muligt alene at udføre substanshandlinger for disse transaktionstyper.

Det er således ikke længere tilstrækkeligt at udføre substansrevision modsat tidligere, hvor det fremgik, at revisionen ikke alene kunne baseres på systemrevision, men som en kombination af system- og substansrevision.

Test af kontroller

RS 330 beskriver blandt andet den tidsmæssig placering af test af kontroller. Revisor skal blandt andet vurdere formålet og perioden for tilliden til kontroller. Der kan være tale om et givet tidspunkt eller for en given periode. Revisor skal, når der foretages test af kontroller i årets løb, foretage opfølgning på kontrollerne efter perioden.

Revisor kan forsat vælge at rotere test af kontroller fra tidligere revisioner. Dette forudsætter dog, at revisor undersøge og vurderer om, der er sket ændringer i de pågældende kontroller. Dette kan revisor gøre ved forespørgsler, observationer eller undersøgelser. I til-

fælde af, at der er sket ændringer, skal revisor teste funktionaliteten af de ændrede kontroller. Er der derimod ikke sket ændringer, skal revisor mindst teste funktionaliteten hvert tredje år. Revisor bør dog foretage test af de generelle kontroller hvert år. Årsagen til dette er, at de er gennemgribende og er en vigtig forudsætning for at kunne stole på de specifikke kontroller. Det vil primært være test af ændringskontroller og kontroller for adgange til systemer og data.

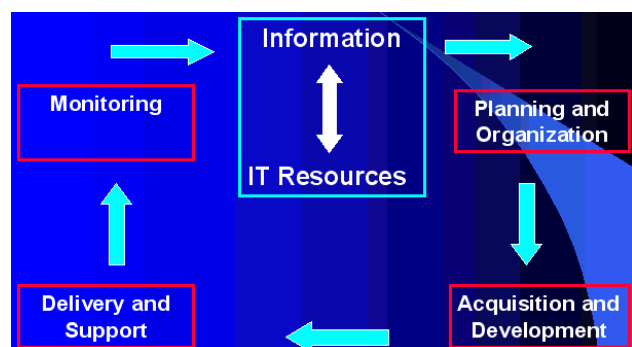
Effektiviteten af de generelle IT kontroller er med til at fastsætte tidspunkt for at udføre test af kontroller. Således kan revisor øge tidsrummet mellem testene ved effektive generelle IT-kontroller. Hvorimod revisor ved svage generelle IT-kontroller skal tilrettelægge sine tests med et mindre tidsrum mellem test og perioden.

Afslutning

Den tekniske effektivisering, der er målet med en revision efter de nye standarder, vil formodentlig forudsætte en forøgelse af den samlede revisionsindsats, både kvantitativt og kvalitativt, i forhold til hidtidig dansk praksis.

Generelle EDB kontroller afgår og Generelle IT kontroller op-/består. De elementer, der var dækket af RV 14 eller 17 er fuldt ud dækket af RS 315 eller RS 330. Der er dog ikke længere tale om en vejledning eller standard rettet direkte mod IT, men standarder, der har fokus på revisionsprocessen, hvor IT er en integreret del. Dette er en væsentlig forbedring. Den fremadrettede IT revision skal derfor ske efter RS 315 og 330. En operationalisering kunne være baseret på COBIT eller IT General Controls fra IT Governance Institute.

Figur 2: Cobit Framework:



De velkendte servicebureauerklæringer af og til omtalt som en vejledning 14 erklæring erstattes af en

erklæring afgivet efter en særskilt standard RS 3411⁷.

Yderligere ansvar for ledelsen i form af der blive øget fokus på, at virksomheden skal etablere kontroller. Samtidig forventes den samlede revisionsindsats at øge, da revisor skal opnå større forståelse af risiko, processer og kontroller.

Kontrolbaseret revision vil formodentlig øges. Det vil være muligt at rotere test af kontroller.

Øvrige relevante revisionsstandarder, som bør involveres i IT revisionen

- RS 230, "Dokumentation",
- RS 240, "Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber"
- RS 500, "Revisionsbevis"
- RS 530, "Stikprøve-udvælgelse og andre udvælgelsesmetoder"



Revisionsstandard - RS 3411

Af statsautoriseret revisor Dorte Tolborg, PricewaterhouseCoopers



Revisionsstandard – RS 3411

Erklæringsopgaver om generelle it-kontroller og applikationskontroller mv.

RS 3411 erstatter Revisionsvejledning nr. 14 og Revisionsvejledning nr. 17 i de tilfælde, hvor revisor gennemfører erklæringsopgaver vedrørende generelle it-kontroller og applikationskontroller mv. med henblik

⁷ Se artikel om dette emne på side 24.

på afgivelse af erklæring primært over for serviceleverandørens kunder og deres revisor.

Standarden er udarbejdet under hensyntagen til de definitioner på generelle it-kontroller og applikationskontroller, som følger af RS 315. Hermed er begrebsrammen ændret i forhold til de nu ophævede revisionsvejledninger Revisionsvejledning nr. 14 og Revisionsvejledning nr. 17, men det reelle indhold af gennemførelse af en erklæringsopgave vedrørende de generelle it-kontroller og applikationskontroller er ikke ændret.

Det er væsentligt at iagttage, at når revisor reviderer de generelle it-kontroller og applikationskontroller som led i revisionen af en virksomheds årsrapport, så gennemføres revisionen heraf i overensstemmelse med RS 315.

1. Type A og Type B erklæringer

Med RS 3411 introduceres to typer af erklæringer – Type A og Type B:

Type A – Erklæring om udformning og implementering af intern kontrol:

En beskrivelse af serviceleverandørens interne kontrol, normalt udarbejdet af serviceleverandørens ledelse, og

- (a) En konklusion fra revisor om, at:
 - (i) Ovenstående beskrivelse er dækkende.
 - (ii) Den interne kontrol er hensigtsmæssigt tilrettelagt til opnåelse af de angivne mål.
 - (iii) De interne kontroller er implementeret.

Type B – Erklæring om udformning, implementering og funktionalitet af intern kontrol:

En beskrivelse af serviceleverandørens interne kontrol, normalt udarbejdet af serviceleverandørens ledelse, og

- (a) En konklusion fra revisor om, at:
 - (i) Ovenstående beskrivelse er dækkende.
 - (ii) Den interne kontrol er hensigtsmæssigt tilrettelagt til opnåelse af de angivne mål.
 - (iii) De interne kontroller er implementeret.

- (iv) De interne kontroller fungerer effektivt på baggrund af resultaterne fra test af kontrollerne. I tillæg til konklusionen vedrørende funktionalitet identificerer revisor de test af kontroller, der er udført, og de tilknyttede resultater.

Den væsentligste forskel på en Type A og en Type B erklæring er, at en Type B erklæring omfatter, at der er foretaget test af, at de interne kontroller fungerer effektivt på baggrund af resultaterne fra test af kontrollerne.

Type A-erklæringsopgaver gennemføres ved forespørgsler, observation og undersøgelser af modtaget materiale og afgives med begrænset grad af sikkerhed.

Type B-erklæringsopgaver gennemføres som Type A-erklæringsopgaver **suppleret** med stikprøvevis test af identificerede væsentlige kontroller. En type B-erklæring afgives normalt med høj grad af sikkerhed.

2. Definition på generelle it-kontroller

Generelle it-kontroller defineres i RS 3411, punkt 4, på følgende måde:

Generelle it-kontroller er politikker og procedurer, der vedrører mange applikationer og understøtter, at applikationskontroller fungerer effektivt ved at hjælpe med at sikre behørig drift af informationssystemer. Generelle it-kontroller, som opretholder informationers pålidelighed og sikkerheden af data, omfatter normalt kontroller med:

- (a) Drift af datacentre og netværk
- (b) Anskaffelse, ændringer og vedligeholdelse af systemsoftware
- (c) Adgangssikkerhed
- (d) Anskaffelse, udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer.

Umiddelbart kan der synes at være stor forskel på den definition af de generelle it-kontroller, som vi kender fra den nu ophævede Revisionsvejledning nr. 14. Dykker man imidlertid ned bag de 4 hovedområder (a) – (d) vil det fremgå, at der reelt set ikke er nogen indholdsmæssig forskel.

De generelle it-kontroller bør som hidtil naturligvis tilrettelægges på grundlag af en it-sikkerhedspolitik,

som fastlægger det overordnede niveau for it-sikkerhed i virksomheden, og som revurderes periodisk under hensyntagen til ændring af risikobilledet. Endvidere bør den etablerede organisation understøtte de generelle it-kontroller.

3. Definition på applikationskontroller

Applikationskontroller defineres i RS 3411, punkt 15, på følgende måde:

Applikationskontroller er manuelle eller programmerede procedurer, der typisk anvendes på forretningsprocesniveau. Applikationskontroller kan være forebyggende eller opdagende og er udformet til at sikre pålideligheden af bogføringen. Applikationskontroller relateres således til procedurer, der anvendes til at initiere, registrere og rapportere transaktioner eller andre regnskabsdata. Disse kontroller hjælper med at sikre, at transaktioner, har fundet sted, er godkendte og er fuldstændigt og nøjagtigt bogført og behandlet. Eksempler omfatter validering af inddata og kontrol af nummerrækkefølge med manuel opfølgning på afvigelsesrapporter eller korrektion ved datafangst.

Definitionen af applikationskontroller er ikke ændret væsentligt i forhold til, hvad der hidtil har været gældende.

Dog er det blevet præciseret, at applikationskontroller skal hjælpe med at sikre, at transaktioner har fundet sted. Denne præcisering skyldes et ønske om at tydeliggøre, at der skal være etableret kontroller, som sikrer, at kun valide transaktioner registreres.

Revisors undersøgelser som led i erklæringsopgaver bør tage udgangspunkt i aftaler mellem serviceleverandøren og dennes kunde samt relevant lovgivning. Revisor bør – i det omfang serviceleverandøren varetager funktionerne – indhente et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for manuelle og programmerede kontroller inden for følgende områder:

- (a) Adgangsrettigheder og funktionsadskillelse
- (b) Databehandling, herunder transaktions- og kontrolspor
- (c) Vedligeholdelse af stamdata
- (d) Grænseflader, herunder dataoverførsel
- (e) Evt. datakonverteringer
- (f) Dokumentation

- (g) Relevante generelle it-kontroller, herunder sikkerhed i anvendte databaser.

4. Grundlag for udarbejdelse af erklæring og afgivelse af konklusion

Grundlaget for revisors undersøgelser og efterfølgende afgivelse af erklæring er den aftale, som er indgået mellem serviceleverandøren og dennes kunde. Af aftalen bør det fremgå, hvilket sikkerhedsniveau, der er aftale mellem parterne. Et sikkerhedsniveau kan eksempelvis være identificeret ved henvisning til en given it-sikkerhedspolitik, en håndbog eller retningslinier eller til en given lovgivning – eksempelvis persondataloven. Det essentielle er, at det mellem parterne er aftalt, hvad der skal lægges til grund, når revisor skal udføre sit arbejde, herunder omfanget af erklæringsopgaven.

I RS 3411, punkt 30, som vedrører Type B erklæringer, står følgende anført:

Ved Type B-erklæringer skal revisor i sin konklusion anføre, hvorvidt der i den omfattede periode/på et givet tidspunkt og inden for givne områder har været/er opretholdt aftalte og/eller i erklæringen beskrevne generelle it-kontroller og/eller applikationskontroller.

Konklusionen skal således netop forholde sig til, hvad der er aftalt mellem serviceleverandøren og dennes kunde eller alternativt, hvis aftale ikke foreligger, skal det af erklæringen fremgå, hvilke kontroller, der har været opretholdt.

5. Serviceleverandørens beskrivelse af kontroller

Som udgangspunkt bør serviceleverandørens ledelse beskrive de kontroller, som serviceleverandøren i henhold til aftale varetager på vegne af serviceleverandørens kunde.

Ifølge RS 3411 er der mulighed for – i tilfælde, hvor serviceleverandørens ledelse ikke udarbejder en beskrivelse beregnet til udlevering til serviceleverandørens kunde sammen med revisors – at revisor i stedet indarbejder en beskrivelse af serviceleverandørens ydelser i selve revisorerklæringen.

Under alle omstændigheder skal revisor til bekræftelse af serviceleverandørens ansvar i relation til ydelserne og til bekræftelse af, at alle relevante oplysninger til brug for erklæringsarbejdet er stillet til rådighed, indhente en passende udtalelse fra serviceleve-

randørens ledelse. Denne udtalelse kan indgå sammen med ledelsens beskrivelse, som er beregnet til udlevering til serviceleverandørens kunde sammen med revisors erklæring, eller kan udarbejdes udelukkende til revisors eget interne brug, jf. afsnit 36 i RS 3411.

6. Eksempler på beskrivelse fra ledelsen og erklæring fra revisor

RS 3411 indeholder flere eksempler på, hvorledes beskrivelser fra ledelsen og erklæringer fra revisor kan se ud. Der er ikke tale om en udtømmende liste over beskrivelsernes henholdsvis erklæringernes indhold, men alene eksempler til inspiration for de revisorer, som arbejder med denne type af erklæringer.

7. Afslutning

Med tilvejebringelsen af RS 3411 anses det ”hul”, der opstod i erklæringsøjemed efter ophævelsen af især revisionsvejledning nr. 14 for at være fyldt ud. Der er med RS 3411 etableret et grundlag og en fremgangsmåde for afgivelse af erklæringer om generelle it-kontroller og om applikationskontroller mv.

Historisk har vi i Danmark i erklæringssituationer i mange tilfælde erklæret os om, hvorvidt ”system-, data- og driftssikkerheden” var tilfredsstillende/betryggende, eller vi har på anden vis anført et niveau.

Begrebet ”system-, data- og driftssikkerheden” er ikke videreført i RS 3411. Det skyldes dels, at begrebet ikke er internationalt kendt og anvendt og dels, at hele forudsætningen for at kunne gennemføre en erklæringsopgave er, at der foreligger en aftale mellem en serviceleverandør og dennes kunde, som regulerer omfanget og dybden af den erklæring, som ønskes udarbejdet. Den konklusion, som udarbejdes på grundlag af den gennemførte erklæringsopgave, skal dermed enten bekræfte eller afkræfte, at den indgåede aftale har været efterlevet som aftalt.

Den praktiske anvendelse af RS 3411 vil formentlig udvikle sig til, at vi i Danmark tilnærmer os den internationale måde at udarbejde erklæringer på i form af øgede oplysninger i erklæringerne og dermed øget informationsværdi til fælles gavn for såvel serviceleverandørerne som serviceleverandørernes kunder og disses revisorer.

Positive erfaringer med implementering af SOX set fra et ledelsesperspektiv

Af Head of Financial Compliance Steen Kobbernagel Christiansen, Codan



1. Indledning

At implementere et Enterprise Risk Management system kan betragtes fra forskellige vinkler, ligesom der er meget forskellige holdninger til fordele og ulemper forbundet hermed. Beslutningen om systemets omfang er ofte svær at træffe, idet erfaringer fra sådanne systemer er relativt begrænsede, og resultatet af en implementering som oftest ikke offentliggøres af virksomhederne. Formålet med denne artikel er derfor at kaste mere lys over dette emne.

Implementering af risikostyringsværktøjer kan ske dels af frivillighedens vej, såfremt virksomheden efter en cost benefit analyse beslutter sig herfor, men også ad lovgivningens vej, såfremt virksomheden af den ene eller anden grund er underlagt en speciel lovgivning, der kræver dette. Såfremt implementering sker ad frivillighedens vej, må nogen i virksomheden jo have en overbevisning om, at fordelene ved systemet overstiger ulemperne, medens det modsatte ofte er tilfældet såfremt implementering sker på baggrund af lovgivning.

I omtaler og artikler om lovbaserede systemer indgår ofte udtryk som ”.kapitalkrav, krav til ledelsen, krav til offentliggørelse, kravene fra lovgiver, underlagt bekendtgørelse ..., anbefalinger, standarder, reguleringsformål, kontrolsvagheder” etc., hvilket alt sammen er betragtninger med en meget negativ tone. Værre bliver det næsten kun, når man begynder at omtale omkostningerne ved implementeringen af sådanne systemer. SOX er et af disse lovbaserede regelsæt, som bliver kritiseret for de voldsomme omkostninger i forbindelse med etableringen af dokumenterede processer og kontroller. Man taler åbenlyst om, hvorvidt disse omkostninger er til mere skade end gavn for aktionærerne, idet

man spekulerer på, om omkostningerne er større end en eventuel negativ påvirkning på aktiernes markedskurs, såfremt SOX loven ikke var blevet vedtaget.

2. Overvejelser i forbindelse med et SOX projekt

Selve indførelsen af et SOX system er et projekt i sig selv. Uanset hvor velplanlagte projekter er, byder de altid på overraskelser af den ene eller anden art. SOX projekter har i særdeleshed budt på overraskelser, idet der her er tale om et nyt og meget komplekst område for alle, hvor en række stakeholders (virksomheder, organisationer, rådgivere etc.) har bidraget med deres fortolkning af regelsættet i et forsøg på at nå til en højere forståelse af dette. Det faktum, at der ikke har været noget erfaringsgrundlag at støtte sig til, har medført en hel del iterationer i de gennemførte SOX projekter.

Et SOX projekt vil naturligt gennemløbe en række faser fra initieringen af projektet til systemet sættes i daglig drift i et "Business As Usual" miljø, med en mængde overvejelser og beslutninger der skal træffes hen ad vejen. Projektets omfang afhænger naturligt af, hvor kompliceret virksomheden er, hvorvidt der i forvejen findes kontroller, samt hvor veldokumenteret processerne etc. er. Der skal tages stilling til, hvorledes projektet opdeles, idet såvel forretningsområder som virksomhedens administrative bagland (herunder i særdeleshed IT) påvirkes. Det er vigtigt, at anerkende det omfattende ressourcebehov i et sådant projekt. Hvilke opgaver løses af egne medarbejdere, og hvilke løses af eksterne konsulenter? Hvor stor en sikkerhedsmargen ønsker man, dvs. hvor fintmasket skal ens kontrolnet være? Hvad med opbygningen af den organisation der fremadrettet skal sikre, at virksomheden forbliver compliant – herunder beslutte kvalifikationer og kompetencer? Hvorledes tilrettelægges undervisningen af de medarbejdere, som berøres?

Et andet aspekt er tidshorizonten. Hvornår skal virksomheden være SOX compliant? For de virksomheder som var optaget på New York Stock Exchange, da SOX loven blev vedtaget, giver det sig selv, idet selve loven indeholder bestemmelser om dette. I starten af 2005 blev det vedtaget, at ikke-amerikanske virksomheder pludselig fik deres deadline for compliance udsat et år. Man fik altså et år mere til at sikre virksomheden i. Men hvad med virksomheder, der ønsker at blive optaget på NYSE? Den endelige optagelsesdato vil afhænge af det SOX projektførelse, virksomheden ønsker at gennemgå. Dertil kommer virksomhedskøb og –sammenlægninger, hvor en allerede SOX compliant virksomhed anskaffer en ikke-SOX com-

pliant virksomhed. Sikringen af den tilkøbte virksomhed vil være et nyt projekt i sig selv.

Endelig er der modstanden mod forandringer. Inertien og traditionerne i store virksomheder kan være svære at overvinde, og det skal naturligvis overvejes og planlægges, hvordan det gøres bedst i den individuelle virksomhed. Her er ledelsens fulde opbakning sammen med målrettet, hurtig og effektiv kommunikation nøglen til succes.

Ovennævnte betragtninger kan virke som banaliteter og en triviell opremsning af de overvejelser, man almindeligvis bør gøre sig i et projektførelse. Erfaringen understreger dog, at i SOX projekter er disse overvejelser endog meget vigtige, og de antager væsentlige dimensioner på grund af projekternes størrelser, kompleksitet og manglende erfaringsgrundlag.

3. Konkrete fordele ved SOX

Det faktum, at man fra lovgivers side har fundet det nødvendigt at indføre et så omfattende regelsæt for at (gen-)etablere tilliden til aktiemarkedet samt gennemsigtheden i dette, gør at nogen har fundet samfundsmæssige (og der igennem virksomhedsmæssige) fordele ved regelsættet. Men er der da slet ingen virksomhedskonkrete fordele ved at indføre et system og en kultur, der sikrer, at virksomheden kan leve op til SOX bestemmelserne?

Jo, det er der! I Codan koncernen er vi i færd med indføre en SOX kultur, der sikrer, at koncernen er compliant ved udgangen af 2006. Vi er omfattet af den deadline udskydelse, jeg omtalte ovenfor, men har målrettet arbejdet videre mod at være compliant ved udgangen af 2005, hvorfor vi nu er særdeles langt i processen, og derfor har gjort os erfaringer på de fleste områder. Disse erfaringer viser, at der bestemt er en række specifikke fordele for den enkelte virksomhed.

3.1 Procesbeskrivelser

En af de indledende øvelser i et SOX projekt er at identificere de forskellige forretningsmæssige processer, der eksisterer i virksomheden. Dernæst beskrives den enkelte proces i detaljer ved hjælp af procedure beskrivelser, kontrolbeskrivelser, risici bedømmelser etc. Dette arbejde giver en minutøs kortlægning af den eksisterende proces, og vi har på denne baggrund allerede været i stand til at identificere og gennemføre ændringer, der har forbedret de enkelte processer. Dette er vel at mærke ikke kun gjort ved at indføre nye kontroller (merarbejde), der gør processerne sikrere, men også ved at fjerne eller ændre eksisterende kontroller.

Derudover giver dette arbejde overblik over, hvorledes de enkelte processer påvirker hinanden. Igen et vigtigt værktøj i forbindelse med ændringer.

3.2 Viden om risici og kontrol af disse

En del af procesbeskrivelsen er at tage udgangspunkt i de risici, der typisk findes indenfor et givet område samt vurdere væsentligheden heraf. Væsentligheden vurderes på baggrund af den monetære gennemstrømning i processen, samt sandsynligheden for at fejl opstår. Herefter identificeres de kontroller, der er nødvendige for at imødegå de væsentlige risici. Vi har således fået en dokumenteret og aktiv vurdering af risici, der gør, at vi kan fokusere på de væsentlige områder, og ikke blot have en kutymemæssig adgang til stoffet. Nogle medarbejdere har endda haft en positiv oplevelse, idet de nu kan se deres kontrolopgave i en større sammenhæng og den forretningsmæssige årsag til, at de i det hele taget skal udføre den.

3.3 At facilitere ændringer

Vi er en dynamisk virksomhed, og der kommer konstant ønsker om ændringer i processen fra forretningsområderne. En situation som mange sikkert kan nikke genkendende til, idet det heldigvis er et helt naturligt led i bestræbelserne på at forbedre virksomheden og yde større og hurtigere service overfor kunderne. I en del af disse ændringsprocesser har vi faktisk allerede draget fordel af de procesbeskrivelser, vi har udarbejdet i SOX projektet. Selvfølgelig ved forretningsområderne godt, hvordan deres proces fungerer, men der er en stor fordel i at have processerne dokumenteret på en ensartet, enkel og overskuelig måde. Det letter nemlig den forestående ændring, at man hurtigt kan se, hvor i processen der ændres (hvad, hvem, hvornår), samt hvilken effekt, ændringen har på den resterende del af processen.

3.4 Objektiv opgørelse af risikoberegning

Som de fleste finansielle virksomheder er Codan en risikoorienteret virksomhed. Dette vil blandt andet sige, at der indgår et risiko element, når de enkelte forretningsområders lønsomhed vurderes. Dette beregnede risikotillæg tager eksempelvis udgangspunkt i visse balancemæssige poster, samt den risiko, forretningsområdet løber. I de tilfælde hvor der ikke foreligger en objektiv risikovurdering, er det ofte et ensartet standard tillæg, der gives, for den risiko forretningsområderne løber. Det giver altså hverken en objektiv vurdering af forretningsområderne i forhold til hinanden, eller incitament til at nedbringe/kontrollere den risiko, det enkelte forretningsområde løber. Da vi nu har en objektiv risikovurdering i forretningsområderne, har vi altså mulighed for en

langt bedre og differentieret måde at beregne det enkelte forretningsområdes risikotillæg.

Derudover forventer vi, at vor risikovurdering vil kunne danne basis for en samlet risikovurdering af hele virksomheden. I det omfang Finanstilsynet vælger at implementere bestemmelser a la Basel II for forsikringsvirksomheder, forventer vi, at al vort risikoarbejde vil føre til et lavere kapitalkrav, end hvis vi ikke havde samme høje kontrol over vore risici. Lavere kapitalkrav fører jo som bekendt til, at det bliver billigere at drive virksomhed til gavn for både kunder og aktionærer.

3.5 It fordele

Gennemgangen af vort it miljø har ligeledes identificeret områder, hvor processerne har kunnet effektiviseres, og vi har eksempelvis styrket kontroller omkring gennemgang af adgangskontroller samt logging og monitorering. Ud over den øgede sikkerhed forventer vi, at denne styrkelse vil have en positiv effekt på den daglige it-drift herunder vor helpdesk.

3.6 Konkurrencemæssige fordele

Vi er ikke i tvivl om, at effektiviseringen bliver betragtet med positive øjne af både eksisterende og potentielle samarbejdspartnere. Man kan sammenligne implementeringen af et SOX system med en form for ISO certificering. Erfaringerne viser, at kunder/leverandører vælger samarbejdspartnere, der har dokumenteret styr på processerne frem for mulige samarbejdspartnere, der ikke har nået samme niveau. Vi forventer også rekrutteringsmæssige fordele af at være compliant, idet medarbejdere på visse områder/niveauer vil foretrække virksomheder, der har dokumenteret styr på processerne. Alt i alt ser vi altså konkurrencemæssige fordele i at være SOX compliant.

4 Konklusion

Ovenstående liste over fordele er ikke udtømmende, men blot ment som en appetitvækker og illustration af, at der bestemt er fordele ved at indføre en SOX compliance kultur.

Det er klart, at de fordele, vi har observeret, ikke vil være gældende for alle virksomheder, lige som der vil være en række fordele for andre virksomheder, som vi ikke har.

Det er naturligvis umuligt at sige, om værdien af fordelene overstiger omkostningerne og i givet fald, hvornår der er break even, men erfaringerne viser, at der er endog meget store virksomheder, der ad frivillighedens vej har indført sådanne compliance kulturer, længe før

det blev et lovkrav, og disse virksomheder er - som os - særdeles tilfredse med det. Dét, det drejer sig om, er at være visionær, se potentialet og reagere derefter.



Sarbanes Oxley – fra compliance til værdiskabelse

Af Thomas Christensen, Ernst & Young, Risk Advisory Services



Danske virksomhedsledere kommer i fremtiden til at stå over for en række udfordringer i forbindelse med deres Sarbanes Oxley (SOX 404) compliance. Hvordan skal de lykkes med at etablere en bæredygtig og automatiseret proces, så de i fremtiden kan opfylde kravene til deres risikostyring? Vil de være i stand til at kontrollere omkostningerne, og vil de kunne løfte compliance arbejdet til en værdiskabende og fremadrettet proces? Det viser sig at virksomheder, der i dag arbejder med SOX, i de fleste tilfælde allerede har meget af den infrastruktur, der kræves. Men for langt de fleste er der stadigvæk en række udfordringer, der skal adresseres.

“Striving for excellence rather than just compliance”

Arbejdet med 404 betyder, at virksomhederne har været nødt til at grave dybt i deres organisation efter ressourcer, det være sig i finansfunktionen, i intern revision eller ved brug af eksterne rådgivere. Men det har også betydet, at der er blevet skabt en risikobe-

vidsthed og en infrastruktur, som virksomhederne fremover kan bygge videre på. Undersøgelser foretaget af Ernst & Young i USA viser da også, at 40 % af de adspurgte virksomheder forventer at udvide deres risikostyring ud over den finansielle rapportering og videre ud i de andre elementer af COSO’s Enterprise Risk Management (ERM)-framework.

Målet for mange virksomheder er at blive i stand til at styre omkostningerne og skabe grundlaget for en vedvarende udvikling af risikostyringen. Ved at udbygge 404-platformen til eksempelvis at kunne håndtere operationelle og strategiske risici bliver virksomhederne i stand til at fokusere på værdiskabelsen i virksomheden i stedet for ”blot” den compliance og kontrolorienterede fokus på den finansielle rapportering. Men det kræver, at der allerede nu gøres nogle tanker om den teknologi og den infrastruktur, der anvendes i risikostyringsarbejdet. En af de metoder, der med fordel kan indtænkes, er en øget anvendelse af Control Self Assessment (CSA).

En bæredygtig proces med fokus på omkostningerne

Ernst & Young’s erfaringer viser, at virksomhederne allerede tidligt kan drage nytte af at have fokus på at styre og reducere omkostningerne i forbindelse med risk-complianceprocessen. Der er flere indgange til dette, men primært boer virksomhederne overveje at arbejde med automatiserede præventive kontroller samt at reducere det meget omkostningstunge og tilbagevendende testarbejde ved at minimere antallet af nøglekontroller. Derudover vil behovet for nytænkning og en bæredygtig monitorering og håndtering af risici indebære, at det oplagte valg for mange virksomheder bliver at arbejde indgående med CSA (Jf. Figur 1).

Figur 1. Eksempel på en Enterprise Control Self Assessment model.



Metoden bag CSA har til formål at tilrettelægge en

proces, der sikrer en løbende evaluering og monitorering af virksomhedens kontroller på tværs af de enkelte forretningsenheder. Herved sikrer virksomheden:

- ▶ At en stor del af arbejdet udføres af de, der har den største viden om de enkelte processer og risici, nemlig procesejerne i de enkelte forretningsenheder
- ▶ At risiko- og kontroldokumentationen effektivt udarbejdes og vedligeholdes
- ▶ At virksomhederne mere effektivt får mulighed for at afdække og styre bredere end kun mod de finansielle risici (ERM).

Ved forretningsprocesser behæftet med høj risiko (typisk estimationsprocesser) eller af et væsentligt omfang boer virksomhedens interne revision eller en uafhængig tredjepart dog fortsat spille en betydelig rolle ved at foretage en objektiv kontrol af det udførte testarbejde.

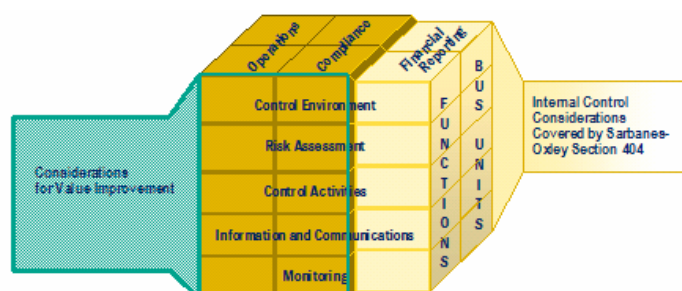
Risikostyring som en værdiskabende og fremadrettet proces

Et grundlæggende skridt i bevægelsen mod et bæredygtigt risikostyringssystem og ultimativt ERM er, at virksomhederne evner at arbejde bredt med risici og kontroller samtidig med, at kontroller over finansiell rapportering adresseres. Et vigtigt element i værdiskabelsesprocessen i forlængelse af SOX 404 er derfor at udvide fokus til også at dække operationelle, strategiske og regulatoriske risici. Ideer og strategier, der kan hjælpe med at identificere og udnytte skjulte værdier ved at løfte SOX 404-infrastrukturen på tværs af virksomhedens funktionsområder, kommer fremover til at stå i høj kurs. Blandt andet derfor oplever Ernst & Young i dag en stærkt øget interesse for ydelser, der er relateret til virksomheders risikostyring.

Der er en markant forskel i tankegangen omkring hhv. SOX 404 og ERM. SOX 404 er i udpræget grad compliance/kontrolorienteret med fokus på den finansielle rapportering, mens ERM er forretningsdrevet med fokus på værdiskabelsen i virksomheden. Omvendt er der også flere væsentlige snitflader (Jf. Figur 2):

- ▶ Begge paradigmer indebærer en gennemgribende evaluering af virksomhedens kontrolmiljø (SOX 404 dog kun af kontroller over finansiell rapportering).
- ▶ Begge indebærer en generelt øget bevidsthed om (Enterprise wide) Risk Management i organisationen.
- ▶ Begge indebærer et behov for vedvarende monitorering.

Figur 2. Fra Sarbanes Oxley 404 til Enterprise Risk Management.



For flere virksomheder vil der derfor være potentielt store synergier forbundet med at indtænke ERM i SOX-arbejdet, hvad enten de er i begyndelsen af et SOX-projekt, godt i gang, eller måske allerede er begyndt at overveje, hvad der skal ske i tiden efter det første år med Sarbanes Oxley 404-compliance.

Tre spørgsmål, som virksomhedslederen kan stille sig selv

En konsistent og gennemtænkt tilgang til risikostyring kan hjælpe mange virksomheder til at styrke deres håndtering af finansielle, strategiske og andre typer af risici.

Hvorvidt virksomhederne evner at transformere arbejdet med risk-compliance til en forretningsdrevet proces med fokus på værdiskabelse er stadig et åbent spørgsmål.

Virksomhedslederen kan spørge sig selv:

- ▶ Er vi i stand til at identificere og styre de væsentligste risici, der kan forhindre virkeliggørelsen af forretningsstrategien og dermed virksomhedens mål?
- ▶ Er vi i stand til løbende at evaluere, dokumentere og monitorere design og effektivitet af virksomhedens kontroller?
- ▶ Er vi i stand til at monitorere kontrollernes operationelle funktionalitet løbende og ikke kun som et enkelt snapshot?

Hvis ikke vil der sandsynligvis være mulighed for at forbedre virksomhedens risikostyring. I den forbindelse vil den risikobevindstthed og infrastruktur der er blevet skabt gennem arbejdet med finansiell compliance kunne udgøre et solidt afsæt. Spørgsmålet er nu blot om virksomhederne er klar til endnu et sejt træk efter SOX 404.

Audit Universe

Af revisor Henning Jørgensen, TrygVesta



Forord

Audit Universe er et udtryk, som høres mere og mere. Det er dog ikke et begreb, der har været skrevet så meget om. Der findes imidlertid en foreningsbaseret definition, her repræsenteret ved IIA, der har denne definition af et Audit Universe:

Audit Universe: Auditable activities consist of those subjects, units, or systems that are capable of being defined and evaluated. Auditable activities may include policies, procedures, and practices; cost centers, profit centers, and investment centers; general ledger account balances; information systems (manual and computerized); major contracts and programs; organizational units such as product or service lines; functions such as information technology; purchasing, marketing, production, finance, accounting, and human resources; transaction systems for activities such as sales; collection, production, treasury, payroll, and capital assets; financial statements; and laws and regulations.

Sammenhæng til standarder

Hvordan indgår denne definition af Audit Universe i den samlede struktur i IIA standarderne? I Professional practice of Internal Auditing standard 2100 fremgår det "The Internal Audit activity should evaluate and contribute to the improvement of risk management, control and governance processes using a systematic and disciplined approach". Ordlyden kendes fra definitionen for Intern Revision. Det systematiske kan Audit Universe hjælpe med.

Indhold i Audit Universe og sammenhæng til virksomheden

Der er lavet en practice advisory 2010-2: Linking the Audit Plan to Risk and Exposures, der skal gøre standarden praktisk anvendelig og give en forklaring af standard 2100. Den giver dog ikke forslag til værktøjer, opstilling, beregning eller andet.

Det overordnede mål med practice advisory 2010 er: "The chief audit executive should establish risk-based plans to determine the priorities of the internal audit activity, consistent with the organization's goals." Det fremhæves også, at organisationens risikostrategi skal reflekteres i designet af den interne revisions aktivitetsplan, samt at revisionsarbejdet bør baseres på, dog ikke begrænset til, vurdering og prioritering i forhold til risici og eksponering. IIA fremhæver, at der findes mange forskellige risikomodeller, som skal sætte revisionschefen i stand til at prioritere potentielle revisionsområder. Der nævnes mange forskellige kriterier, herunder stillingtagen til finansiel indflydelse, aktiverens likviditet, ledelsens kompetencer, kvalitet af interne kontroller, niveau af ændringer, kompleksitet mv.

Audit Universe kan indeholde komponenter fra virksomhedens strategiske plan, hvilket gør, at Audit Universe vil blive influeret af virksomhedens overordnede forretningsmæssige mål, dette betyder således også, at Audit Universe vil blive påvirket af risk management processen. Ved at koordinere den indfaldsvinkel, som benyttes i Intern Revision og Risk Management vil der kunne skabes synergi. Ved at linke denne systematik vil ændringer i ledelsens fokus og mål derfor også have indflydelse på Audit Universe og den dertil hørende revisionsplan.

ISACA (Forening for IT-sikkerhed og IT-revisorer) udarbejder også standarder for medlemmerne og her kan der findes en model og metodik, som understøtter tankegangen i Audit Universe. Det findes i IS Auditing Procedures no. 1 "IS Risk Assessment Measurement Procedure".

Audit Universe kan også tænkes brugt i forbindelse med indførelsen af de nye internationale revisionsstandarder. Audit Universe kunne ligeledes efter min personlige opfattelse danne grundlag for informationsindsamlingen omkring virksomheden, som påkrævet i revisionsstandard 315

Der findes således en foreningsbaseret definition af Audit Universe, men ikke et opstillingskrav eller krav til indholdet i Audit Universe. Det må således være op til den enkelte revisors professionelle dømmekraft.

For at få et indtryk af udbredelsen af Audit Universe har jeg foretaget en række interview.

Formålet med interviewene har været at frembringe en forståelse af, hvordan Audit Universe bliver brugt i forskellige interne revisionsafdelinger samt i et eksternt revisions- og konsulentfirma. Artiklen er lavet i interviewform, og der har været en fast agenda til hvert møde. Denne artikel bliver fulgt op af en uddybende og mere praktisk artikel om brugen af Audit Universe som led i revisionen hos en intern revision.

Jeg vil gerne takke virksomhederne for at give os indblik i deres eget univers. Følgende virksomheder har medvirket i artiklen: Codan, Ernst & Young, Nordea samt TrygVesta.

Følgende spørgsmål blev stillet til hver enkel af virksomhederne:

- Hvilken definition af Audit Universe benytter jeres virksomhed sig af?
- I hvilken del af revisionsprocessen indgår Audit Universe?
- Hvilke elementer indgår i Audit Universe?
- Hvilke fordele giver Audit Universe jer i revisions- og rapporteringsøjemed

Codan:

Hvilken definition af Audit Universe benytter jeres virksomhed sig af?

Codan er en del af Royal & SunAlliance (RSA) koncernen (engelsk forsikringselskab) og dermed en del af den interne revision for RSA koncernen.

Audit Universe er defineret gennem RSA koncernens mandat for intern revision:

IA's purpose is to support the Board and the management of the Group in achieving its strategic and operational objectives and in discharging their corporate governance responsibilities.

IA satisfies this purpose by providing the Group Audit and Compliance Committee (GACC), a subcommittee of the main board of Royal & SunAlliance plc, and the Group Chief Executive with independent, objective assurance as to whether adequate and effective risk management, governance and internal control procedures are in place and are functioning effectively.

IA further helps the Group to achieve its objectives by influencing the continuous development of risk

management, governance and control procedures, by bringing a systematic and disciplined approach to internal audit work, sharing best practices, working in partnership with management and adding value through the provision of risk management, governance and control advice.

Som det fremgår af ovenstående er Audit Universe i RSA risikobaseret, hvilket valg af revisionsstrategi skal tage højde for.

I RSA har man implementeret revisionsværktøjet Auto Audit (AA), der er udviklet af Paisley Consulting. I AA defineres relevante reviderbare enheder (Auditable Units), der årligt (kvartalsvist fremadrettet) vurderes ud fra væsentlighed og risiko, hvilket udmøntes i en AURA-score (AURA: Auditable Unit Risk Assessment). Hver AU bliver knyttet op på dels væsentlige processer og dels anvendte systemer.

På baggrund af AURA score er det muligt at identificere de væsentligste/mest risikofyldte processer og systemer i Codan. Via AA er det ligeledes muligt at generere et heat map, der med farverne rød, gul og grøn giver et overblik over, hvilke AU/processer der er mest risikofyldte baseret på den afgivne vurdering i AURA. Når den kvartalsvise vurdering af AURA-scores er implementeret medfører det, at ændringer internt eller eksternt løbende vil få indflydelse på revisionsstrategien. Højrisiko områder revideres løbende, medens lavrisiko områder vil blive revideret løbende efter rotationsplan eller årligt hvis det er påkrævet af lovgivningen.

Codans interne revision er underlagt såvel IIA standarderne (krav fra RSA) som revisionsstandarderne (en følge af at revisionschefen i Codan påtegner årsrapporten). Dette betyder, at Audit Universe understøtter såvel en operationel som en finansiel revision og dermed sammenhænge mellem disse.

Codan er den eneste af de 3 besøgte virksomheder, som er underlagt Sarbanes-Oxley Act (SOX⁸). Dermed er der krav om, at der i virksomheden er implementeret elementer fra såvel COSO som COBIT. I Codan er der således ud over intern revision etableret selvstændige afdelinger for Risk og Financial Compliance (SOX). Risk afdelingen vurderer de forretningsmæssige og markedsmæssige risici, medens Financial Compliance vurderer de regnskabsmæssige risici.

⁸ Se artikel herom på side 27

Intern revision tager i planlægningen af revisioner udgangspunkt i arbejdet udført af Risk og Financial Compliance og vurderer, i hvilket omfang dette arbejde kan anvendes som grundlag på de enkelte projekter. Hensigten er, at Audit, Risk og Financial Compliance skal arbejde ud fra et fælles risikostyringsværktøj.

I hvilken del af revisionsprocessen indgår Audit Universe?

Den indgår i hele processen, men danner dog væsentligt grundlag for planlægningen.

Hvilke elementer indgår i Audit Universe?

Modellen er opbygget således, at der sker risikovurdering af de enkelte Auditable Units under hensyntagen til de processer og systemer, som den enkelte Auditable Unit omfatter.

Væsentligheden af den enkelte Auditable Unit sker udfra kriterier, såsom: Criticality and size to the region, Reputational Exposure (region), Management, Complexity og Change. De forskellige kriterier vægtes forskelligt i modellen og vurderes på en skal fra 1-5. Resultatet af denne vurdering giver en AURA score. Ved vurderingerne af de enkelte Auditable Units foretages vurderingen af processer og systemer udfra skalaen low, medium og high baseret på betydningen for den enkelte reviderbare enhed.

Baseret på AURA score og vurderingen af processer kan dannes et heat map, som kan anvendes som grundlag for udvælgelse af revisionsprojekter – projekter med en høj AURA score og vurdering af væsentlighed af processer som High bør revideres først.

Hvilke fordele giver Audit Universe jer i revisions- og rapporteringsojemed

Forankringen af Audit Universe i revisionsværktøjet Auto Audit er medvirkende til sikring af, at såvel IIA standarder og revisionsstandarderne overholdes.

Audit Universe giver ligeledes mulighed for at efterleve den interne revisions mål om at understøtte ledelsens styring af virksomheden samt at tilføre virksomheden værdi.

Ernst & Young:

Hvilken definition af Audit Universe benytter jeres virksomhed sig af?

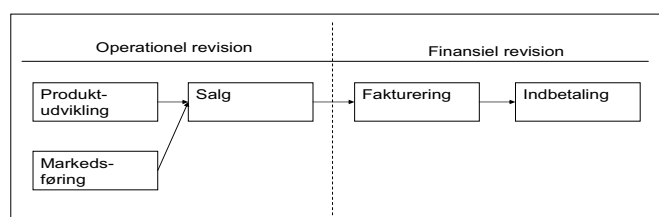
Ernst & Young opererer med 2 forskellige metodeværker. En generel for revision af årsregnskaber, som er restriktiv i udførelsen af revisionen og en

metode for intern revision, som mere er en rammemodel for revisionen, idet revisionen altid tilpasses den enkelte virksomhed. Formålet med Audit Universe er at rangordne risiciene.

Der kan være tale om Audit Universe på forskellige niveauer:

- den finansielle del af revisionen, hvor sammenhæng mellem regnskabspost, proces/applikation og IT ofte er ens for samme type virksomhed.
- den operationelle del af revisionen, som er individuel fra virksomhed til virksomhed og baseret på virksomhedens forretningsstrategi, herunder mål, Critical Success Factors (CSF) og Key Performance Indikations (KPI). Efterhånden er der så stor sammenhæng mellem proces og applikation, at de smelter sammen til en samlet revision.

En virksomhed har til hensigt, at salgsorganisationen skal opnå en 20% meromsætning (år 0 er salget 100, så det forventes, at salget udgør 120 i år 1) på marked x,y.



Operational revision

Det illustrationen viser er, at ved normal finansiel revision fokuseres primært på fakturering og indbetalinger, medens der ved operationel revision foretages gennemgang af de forskellige processer/afdelinger som skal være med til at skabe grundlaget for mersalget (markedsføring, produktudvikling og salg), herunder kunne det nævnes at markedsføringsafdelingen ikke øger deres fokus på markederne x,y men eksempelvis satser på marked z eller, at der ikke sker produktudvikling som kan være med til at skabe grobund for yderligere salg.

For at kunne matche ovennævnte udfordringer er det vigtigt, at den interne revision har en dybdegående kendskab til virksomheden, de risici som omgiver den og processerne heri. Informationsindsamlingen af viden er derfor forudsætningen for udarbejdelse af Audit Universe, eventuelt suppleret med brug af benchmarking af lignende virksomheder. Herefter kan intern revision gå ud til ledelsen og få en drøftelse af forretningsstrategien, herunder virksomhedens mål mv. Det er en naturlig del af intern revisions opgave at udfordre ledelsen indenfor disse områder.

Finansiell revision

Arbejdet kræver ligesom for den operationelle også en stor forståelse af virksomheden og forberedelser, dog mere fokuseret på regnskabspostniveau. Intern revision skal også her have en drøftelse med ledelsen omkring de regnskabsmæssige forhold.

I hvilken del af revisionsprocessen indgår Audit Universe?

Naturligt udarbejdes Audit Universe under planlægningen af revisionen. Ernst&Young har et rammeværk kaldet RACM (Risk Assessment Criteria Matrix). I risiko elementet indgår eksempelvis interne procesrisici, eksterne faktorer, projekter i virksomheder mv. Der sker en vægtning af de enkelte risici og en drøftelse og afstemning med ledelsen.

Når denne RACM er udarbejdet danner den grundlag for revisionen, hvorefter udførsel af revisionen foretages ved at beskrive processerne, opstille kontrolbeskrivelse samt efterprøve kontrollerne. Rapporteringen sker indenfor de i matrixen vurderede elementer.

Hvilke elementer indgår i Audit Universe?

Som tidligere omtalt er det meget individuelt fra virksomhed til virksomhed hvilke elementer der indgår i Audit Universe. Fokus skal være rettet mod forretningsstrategien og elementer afledt af denne.

Hvilke fordele giver Audit Universe jer i revisions- og rapporteringsøjemed

Det giver en sammenhæng mellem planlægning, udførsel og rapportering. Audit Universe giver et overblik over hvilke områder der revideres, men også hvilke områder der ikke revideres ligesom der sker en begrundelse og dokumentation for disse fravalg.

Rapporteringen bliver bedre, da den er mere fremadrettet og mere værdiskabende og afstemt med ledelsens agenda, hvilket medvirker til en konstruktiv dialog med ledelsen.

Nordea:**Hvilken definition af Audit Universe benytter jeres virksomhed sig af?**

Et Audit Universe kan ses som summen af alle reviderbare enheder i en organisation. I den forbindelse skal begrebet reviderbar enhed forstås ret bredt dvs. som et/en bestemt emne, projekt, afdeling, proces eller funktion, og som er en del af det revisionsomfang man i Internal Audit Activity⁹ har

fang man i Internal Audit Activity⁹ har besluttet sig for. Således omfatter Nordeas Audit Universe alle aktiviteter i Nordea, herunder risk management, kontrol- og ledelsesprocesser og systemer, der relaterer sig til de reviderbare enheder.

I hvilken del af revisionsprocessen indgår Audit Universe?

I Nordea er Audit Universe et af de parametre, der indgår i udarbejdelsen af den årlige risikovurdering. Formålet ved at udarbejde en risikovurdering er, at man herved får identificeret de mest signifikante risici som Nordea er eksponeret for, og dermed også bestemt de fokusområder, som revisionen bør koncentrere sig om.

Selve arbejdet med Audit Universe finder sted ved årsplanlægningen, men da Audit Universe kan betragtes som et opslagsværk, er det et nyttigt værktøj hele året igennem, og det anvendes da også meget i forbindelse med den løbende revision.

Hvilke elementer indgår i Audit Universe?

I Nordea har vi opbygget vores Audit Universe op omkring følgende komponenter:

- organisatorisk enhed
- risk management områder
- processer/produkter
- informationssystemer
- projekter/programmer
- outsourcete aktiviteter
- legale enheder

For at koble vores Audit Universe til de fokusområder der er defineret i årsplanen, skal hver enhed/-produkt/proces have reference til

- liniechef
- revisionsansvarlig
- legal enhed
- sidste revision/kommende revision
- revisionsindsatsen (høj/mellem/lav)

Revisionsindsatsen er her et resultat af den bedømmelse, der finder sted i risikovurderingen.

Hvilke fordele giver Audit Universe jer i revisions og rapporteringsøjemed

Som tidligere nævnt er Audit Universe et værktøj i planlægningsprocessen, men også i høj grad et styringsredskab for vores revisioner, hvor vi også på

⁹ Den interne Revisionsafdeling i Nordea hedder Internal Audit Activity.

samme tid får dokumenteret den valgte revisionsstrategi.

Derudover tilvejebringer det fuldstændighed og et godt overblik over organisationen og sikrer at kontakt til organisationen og rapportering sker til det rigtige niveau. Endvidere ser vi også en mulighed i at bruge Audit Universe til at styre rotationen af mindre væsentlige og risikofyldte områder. Sidst men ikke mindst er Audit Universe også et værdifuldt værktøj for Ekstern Revision og deres arbejde i Nordea.

I Nordea indeholder vores Audit Universe ikke i sig selv elementer fra virksomhedens strategiske plan. Men i den overordnede risikovurdering, hvori Audit Universe indgår, baserer man sig på den strategiske plan for virksomheden og får på den måde en risiko-baseret indfaldsvinkel på revisionen.

Det er vigtigt, at et Audit Universe afspejler virksomhedens organisationsstruktur, eftersom vi skal revidere efter det set-up, der nu engang eksisterer i virksomheden. I den forbindelse skal det nævnes, at Nordea har en matrix struktur, hvor såvel juridiske enheder som forretningsområder/stabsfunktioner indgår, så for os er et Audit Universe absolut et værdifuldt redskab til at opnå og dernæst fastholde revisionsoverblikket.

TrykVesta:

Hvilken definition af Audit Universe benytter jeres virksomhed sig af?

Vi har ikke lavet en definition af vores Audit Universe, men det har været vigtigt for os at modellen skulle danne sammenspil mellem Finansiell, operationel og IT revision.

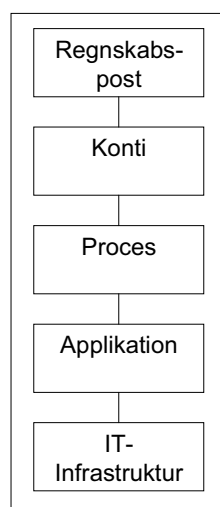
Det har også været vigtigt for os at lave en model som beskriver hvilke områder vi reviderer, men også hvilke vi ikke reviderer og en begrundelse herfor.

I hvilken del af revisionsprocessen indgår Audit Universe?

Vores Audit Universe bliver brugt til at få et overblik over organisationen og de risici som findes heri, derfor indgår Audit Universe som en del af planlægningen og resten af revisionen kan altid følges tilbage til elementerne i Audit Universe.

Hvilke elementer indgår i Audit Universe?

Vi har opbygget følgende model:



Modellen viser relationer mellem de enkelte elementer i revision. De er således muligt at risikovurdere regnskabsposter til brug for den finansielle revision og processer til brug for den operationelle revision. Modellen er også kendt fra PCAOB No.2.

Den finansielle revisions vurdering af regnskabsposten bliver derfor væsentlig for hvilke elementer indenfor konti, processer, applikationer og IT-infrastruktur vi vil revidere. Den operationelle revisions vurdering af processerne er derfor også styrende for hvilke dele af applikationerne som vi reviderer og som giver et svar på hvilken IT-infrastruktur revisionen vil omfatte. Der er således nøje relationer mellem IT-infrastrukturen og regnskabsposterne over applikationer, processer og konti.

Der sker risikovurdering på procesniveau herunder reviderbare enheder.

Der skabes herefter en sammenhæng mellem processer og reviderbare enheder, da processer kan være relevante for hele enheder, ligesom flere enheder kan være del af processen.

Hvilke fordele giver Audit Universe jer i revisions- og rapporteringssøjemed

Audit Universe giver os en mulighed for at skabe større interaktion mellem arbejdet foretaget af IT-revisorer, operationelle og finansielle revisorer. Til illustration af dette kunne det tænkes, at der blev fundet et væsentligt svækket kontrolmiljø i en IT-infrastruktur. Denne svaghed vil derfor forplante sig i applikations- og procesleddet og eventuelt have indflydelse på konti og regnskabspost. Revisionen kan derfor målrettes heref-

ter. Husk på at revisionen af IT-infrastrukturen vil være bestemt af vurderingen af regnskabsposten og processen.

Audit Universe giver os en mulighed for at give en dokumenteret forklaring og risikovurdering af, hvorfor vi har valgt den revisionsstrategi, som vi har valgt, samtidig også er en dokumentation på, hvorfor vi har fravalgt nogle regnskabsposter og processer.

Konklusion

Der findes en foreningsbaseret definition af Audit Universe fra IIA, som dog er meget bred i formuleringen og gør det muligt for den enkelte afdeling at lave modeller, som lever op til definitionen. Det ses også af interviewene, at nogle har valgt at lave deres egen definition, medens andre lever indenfor IIA's definition.

Det kan ses af interviewene, at Audit Universe bliver brugt i hele revisionsprocessen og Audit Universe er en stor bidragsyder til planlægning og risikovurdering af revisionen.

Elementerne afhænger af virksomhedens struktur og hvilket marked, de opererer i, samt hvilket risikobilede virksomheden har.

Audit Universe kan være med til at skabe sammenhæng i revisionen og giver et overblik over de områder, som skal revideres samtidig med at modellen dokumenterer afgrænsningen af revisionen og de områder, som revisionen ikke har valgt at fokusere på. Audit Universe giver også mulighed for en intern revision at diskutere risici med ledelsen på en struktureret måde.

Jeg håber, at denne artikel har været med til at give en forståelse af nogle af de teser, som ligger bag begrebet Audit Universe, og hvordan et udvalg af virksomheden benytter sig af det i deres daglige arbejde.

Kilder

- Definition af Intern Revision (IIA)
- Glossary of Terms, www.theiia.org (IIA)
- International standards for the professional practice of internal auditing nr. 2100 (IIA)
- Practice advisory 2010-2 "Linking the Audit plan to risk and exposures" (IIA)
- IS Auditing Procedures "IS Assessment Measurement Procedure" (ISACA)



Nye medlemmer

INFO byder velkommen til:

Statoil

Senioranalytiker Aase Thomasen

PricewaterhouseCoopers

Partner Rene Søborg

Pen-Sam Liv forsikringsaktieselskab

Intern revisor Bo Bendtsen

Intern revisor Lene Hallenborg

Danmarks Nationalbank

Intern revisor Lise-Lotte Færge

Tryg

Intern revisor Louise Kildegaard Hansen

Føroya Sparikassi

Fuldmægtig Tórmund A. Joensen

Alm. Brand

Revisionschef Poul-Erik Winther Nielsen

Danske Bank

Intern revisor Birgit Tardum

Intern revisor Bergtora Dalsgaard

Intern revisor Claudia Eisenberg

Afdelingsdirektør Bethina Hamann

Amagerbanken

Intern revisor Linda Alstrup-Berentzen

Intern revisor Søren Hedegaard Jensen

Intern revisor Henrik Steger Hansen

Danisco

Controller Johnny Emlington Darling

Handelshøjskolen i Århus

John Wiingaard

Skandia Pension

Revisionschef Annette Lund

Deloitte

Senior Consultant Thomas Brun

Senior Consultant Dennis Hansen

Jens Ringbæk

FIH

Legal Adviser Anja Lamp Sørensen

Industriens Pension

Revisionschef Aage Lytt Jensen

Ernst & Young

Morten Samson

Lån & Spar Bank

Intern revisor Lars Ruhe

Forstædernes Bank

Revisor Ulrich Rasmussen

Revisor Marc Salem

**”Bagsmækken”**

Oplysninger om Foreningen af Interne Revisorer

Foreningens adresse:

Post Danmark

Intern Revision

Foreningen af Interne Revisorer (IIA)

Tietgensgade 37

1566 København V

Indmeldelse i foreningen

Indmeldelse i foreningen foretages til:

Hanne Brandt

☎ 3375 9307

e-mail: hbr@nykredit.dk**Foreningen af Interne Revisorers bestyrelse har pt. følgende sammensætning:****Formand**

Koncernrevisionschef Søren Kongsbo, Post Danmark

Næstformand

Chief Internal Auditor Ane Marie Christensen, Nordea

Sekretær

Senior Manager Vibeke Aggerholm, Ernst & Young

Kasserer

Revisionschef Jens Galsgaard, Tryg

Bestyrelsesmedlemmer

Revisionschef Brian Christiansen, Novo Nordisk

Professor Lars Kiertzner, Aarhus School of Business

Revisionschef Ole Kirkbak, Sydbank

Revisionschef Hans Kristian Møller, Direktoratet for FødevareErhverv

Revisionschef Claus Okholm, Nykredit

Revisionschef Jens Peter Thomassen, Danske Bank

Jobannoncer

Jobannoncer for medlemmer kan bringes i INFO. Helseannoncer koster 2.000 kr.

Halvside eller mindre annoncer koster 1.000 kr.

Annonceudkast sendes til foreningens adresse jf. ovenfor.

For ikke medlemmer aftales prisen særskilt.

Eksamen

Henvendelse angående CIA-, CGAP-, CCSA- og CFSA-eksamen samt forberedelse hertil kan rettes til

Bente Christensen

Post Danmark, Intern Revision

☎ 3375 6402

e-mail: bentec@post.dk

Der kan søges yderligere oplysninger på IIA's hjemmeside (se efterfølgende).

Oplysninger om mærkedage

Oplysninger om mærkedage bedes meddelt til:

Bente Hallberg,

☎ 3375 6408

e-mail: *beh@post.dk*

Indlæg til INFO

Artikler i INFO honoreres med 3 flasker vin.

Næste nummer

INFO 32 udkommer i april 2006.

Oplysninger om diverse hjemmesider

IAs hjemmeside	www.theiaa.org www.itaudit.org
IIA, DKs hjemmeside	www.iaa.dk
IIA, UK Chapter	www.iaa.org.uk

Redaktionen kan oplyse, at INFO kan ses på foreningens hjemmeside på www.iaa.dk

IIA standarder, der er præsenteret i INFO

INFO	Standard nr.	Emne	Præsenteret af:
24	2410 PA 2410-1	Rapportering	Frank Sundgaard Nielsen, Nordea
25	2010, 2200 2240	Planlægning	Solveig Petersen, Post Danmark
26	1300 - 1340	Kvalitetsstyring af revisionsarbejder	Carsten Damø, Nordea
27	2110	Risk Management	Solveig Petersen, Post Danmark
29	2230.A1 2330.A2 2330.C1	Opbevaring og beskyttelse af dokumentation	Birgitte Rousing Svenningsen, Saxo Bank



Indeks over artikler m.v., der er bragt i INFO, nr. 29-31/2005

Emne	Forfatter	IIA-INFO nr.
Bevar din CIA certificering	Annette Laursen	29
Cobit – set fra en praktisk synsvinkel	Claus Rosenquist	29
Detecting financial fraud	John Wallhoff	29
Entreprise Risk Management i praksis	Thomas Christensen	29
Intern revisions rolle i en Sarbanes Oxley kontest	Per Kristensen	29
Præsentation af den interne revisionstjeneste i Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Direktoratet for FødevarerErhverv	Hans Kristian Møller Vibeke Højmark	29
Præsentation af IIA-standarder	Birgitte Rousing Svenningsen	29
Revisionsbekendtgørelsen for finansielle virksomheder - igen	Søren Lund	29
Vejen til CFSA	Claus Tormod Nielsen	29
Intern revision i Finansministeriet	Doris Tranberg Jørgensen	30
Intern revisions rolle i forhold til risk management	Neil Henrik Jensen	30
IIAs nye hjemmeside	Glenn Thunø	30
Nye regnskabsregler for pengeinstitutter m.v.. med fokus på udvalgte områder	Lars Rhod Søndergaard Anders Duedahl-Olesen	30
Ny regnskabsbekendtgørelse for danske forsikringsvirksomheder – del 1	Leif Zilmer Birger Berg Nielsen	30
Outsourcing	Niels Thor Mikkelsen	30
Audit Universe	Henning Jørgensen	31
EU's 8. direktiv – Hvad vil det betyde for danske selskaber og revisorer?	Jørgen Valther Hansen	31
Internrevision och internrevision	Inga Astorsdotter	31
IT revision i nye klæder baseret på revisionsstandard 315 og 330	Hans Henrik Berthing	31
Ny regnskabsbekendtgørelse for danske forsikringsvirksomheder – del 2	Leif Zilmer Birger Berg Nielsen	31
Positive erfaringer med implementering af SOX set fra et ledelsesperspektiv	Steen Kobbarnagel Christiansen	31
Revisors rolle med kontrol af spekulationsreglerne	Erik Stener Jørgensen	31
Revisionsstandard RS 3411	Dorthe Tolborg	31
Sarbanes Oxley - fra compliance til værdiskabelse	Thomas Christensen	31

REDAKTIONEN ØNSKER ALLE

EN GLÆDELIG JUL

OG ET GODT NYT ÅR



INTERN REVISOR TIL HANDELSBANKEN

Handelsbanken søger kompetente medarbejdere til sin interne revisionsafdeling.

Samtlige fagområder, som Handelsbanken beskæftiger sig med i Danmark, indgår i revisionens opgaver. Der er derfor tale om et meget alsidigt og spændende job, hvor du får rig mulighed for både at arbejde i teams og selvstændigt, hvor du selv planlægger, gennemfører og rapporterer revisionsopgaverne.

De primære kvalifikationer til jobbet er en god portion sund fornuft, engagement og initiativ. Vi forventer, at du har en baggrund og erfaring fra intern revision i den finansielle sektor eller et lignende job i revisionsbranchen.

Vi tilbyder et job i Handelsbanken med mange spændende udfordringer, både faglige og personlige, og vi lægger

vægt på, at løn og vilkår svarer til dine kvalifikationer.

Har du behov for yderligere information, er du velkommen til at kontakte revisionschef Thorkil Nielsen tlf. 33-418259, mail: thni04@handelsbanken.dk eller personalechef Ann-Mari Agerlin tlf. 33-418239, mail anag01@handelsbanken.dk.

Vi glæder os til at modtage din ansøgning som vi beder dig sende til: Handelsbanken, Personaleafdelingen, Amaliegade 3, Postboks 1032, 1007 København K.

Eller via mail: antr01@handelsbanken.dk

